

Verwerkersovereenkomst
bij getekende offerte/contracten: Analyse Leidschendam 48.19 & 50.19

Inhoudsopgave Verwerkersovereenkomst

Artikel 1. Begrippen	2
Artikel 2. Ingangsdatum en duur.....	2
Artikel 3. Onderwerp van deze Verwerkersovereenkomst.....	3
Artikel 4. Inhoudelijke afspraken	3
Artikel 5. Inbreuk in verband met Persoonsgegevens	4
Artikel 6. Aansprakelijkheid	4
Artikel 7. Beëindigen Verwerkersovereenkomst	4
Artikel 8. Overige bepalingen.....	4
Ondertekening	5
Bijlage 1. Overzicht van de te verwerken Persoonsgegevens	6

Verwerkersovereenkomst
bij getekende offerte/contracten: Analyse Leidschendam 48.19 & 50.19

De ondergetekenden:

1. De gemeente Leidschendam-Voorburg, vertegenwoordigd door [REDACTED] van de afdeling Werk, Inkomen, Jeugd en Zorg, hierna te noemen: opdrachtgever of verwerkingsverantwoordelijke,

en

2. Nuance door Training & Advies (NTA) B.V., (statutair) gevestigd te Deventer, vertegenwoordigd door de heer [REDACTED], hierna te noemen: opdrachtnemer of verwerker

hierna gezamenlijk te noemen: Partijen;

Overwogen het volgende:

- a. Partijen hebben op 24-2-2020 de 'Analyse Leidschendam 48.19 en 50.19', hierna Overeenkomst, afgesloten, op grond waarvan Verwerker de volgende dienst(en) levert aan de Verwerkingsverantwoordelijke: Uitvoeren van onderzoek naar polarisatie en extremisme in uw gemeente. Hierbij is er specifieke aandacht voor het salafisme en extreemrechts. Daaronder wordt ook verstaan het opmaken van profielen (uitspraken, gedrag en houding) van predikers, op basis van open- en gesloten bronnen.
- b. Verwerker verwerkt voor de uitvoering van de Overeenkomst Persoonsgegevens voor Verwerkingsverantwoordelijke;
- c. Op de verwerking van Persoonsgegevens door Verwerker zijn de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Uitvoeringswet AVG (UAVG) van toepassing;
- d. Partijen willen in aanvulling op de AVG en de UAVG de volgende afspraken over de verwerking van Persoonsgegevens vastleggen in deze verwerkersovereenkomst (hierna: de Verwerkersovereenkomst);

KOMEN OVEREEN:

Artikel 1. Begrippen

- 1.1. Begrippen uit de AVG en de UAVG die in deze Verwerkersovereenkomst worden gebruikt, hebben dezelfde betekenis.
- 1.2. Bijlagen: aanhangsels bij deze Verwerkersovereenkomst, die deel uitmaken van deze Verwerkersovereenkomst.

Artikel 2. Ingangsdatum en duur

- 2.1. Deze verwerkersovereenkomst gaat in op het moment dat de Overeenkomst tot stand is gekomen, tenzij Partijen anders overeenkomen.
- 2.2. Deze Verwerkersovereenkomst eindigt op het moment dat Verwerker de verwerking van Persoonsgegevens op grond van de Overeenkomst heeft beëindigd.

Verwerkersovereenkomst
bij getekende offerte/contracten: Analyse Leidschendam 48.19 & 50.19

Artikel 3. Onderwerp van deze Verwerkersovereenkomst

- 3.1. Verwerker verwerkt de door of via Verwerkingsverantwoordelijke ter beschikking gestelde Persoonsgegevens uitsluitend in opdracht van Verwerkingsverantwoordelijke voor de uitvoering van de Overeenkomst en uitsluitend overeenkomstig schriftelijke instructies van Verwerkingsverantwoordelijke. Afwijking hiervan kan alleen als wettelijke verplichtingen of bindende uitspraken van de toezichhoudende autoriteit of een bevoegde rechter anders bepalen, of een op Verwerker van toepassing zijnde Unierechtelijke of lidstaatrechtelijke wettelijke bepaling hem tot verwerking verplicht. In dat geval zal Verwerker Verwerkingsverantwoordelijke, voorafgaand aan de verwerking, daarvan in kennis stellen, tenzij deze kennisgeving om gewichtige redenen van algemeen belang is verboden.
- 3.2. De door Verwerker uit te voeren verwerkingen staan beschreven in tabel 1 van Bijlage 1.

Artikel 4. Inhoudelijke afspraken

4.1. Beveiligingsmaatregelen

Verwerker zorgt voor passende technische en organisatorische maatregelen om de Persoonsgegevens goed te beveiligen, zoals bedoeld in artikel 32 AVG. Dit houdt in dat de Verwerker in de verwerking van Persoonsgegevens gebruik maakt van gescheiden omgevingen die alleen maar toegankelijk zijn voor geautoriseerde personen. Deze gescheiden omgevingen worden gemonitord. Er wordt ook gebruik gemaakt van dubbel uitgevoerde toegangsverificaties met audit logging. Deze maatregelen worden aangevuld met periodieke awareness trainingen voor medewerkers in het kader van AVG en informatiebeveiliging.

4.2. Audits

Verwerker verleent alle benodigde medewerking aan audits over de nakoming van de afspraken binnen deze Verwerkersovereenkomst en Bijlagen, tenzij Verwerker door middel van certificering heeft aangetoond dat Verwerker de gemaakte afspraken nakomt. De kosten van deze controle worden gedragen door Verwerkingsverantwoordelijke (zowel eigen kosten als kosten van Verwerker), tenzij de auditor één of meer tekortkomingen van niet ondergeschikte aard van Verwerker constateert die ten nadele zijn van Verwerkingsverantwoordelijke.

4.3. Verwerking buiten de EER

Verwerker mag Persoonsgegevens alleen buiten de Europese Economische Ruimte verwerken als hij daarvoor uitdrukkelijk schriftelijk toestemming heeft gekregen van Verwerkingsverantwoordelijke.

4.4. Geheimhouding

Personen die werken voor (sub)Verwerker en (sub)Verwerker zelf, moeten Persoonsgegevens waarmee zij werken geheimhouden. De personen die werken voor Verwerker en subverwerkers hebben daarom een geheimhoudingsverklaring getekend, of zich op een andere manier schriftelijk gebonden aan de geheimhouding.

4.5. Subverwerkers

De ten tijde van het afsluiten van deze Verwerkersovereenkomst bekende subverwerkers vermeldt Verwerker in tabel 3 van Bijlage 1. Verwerkingsverantwoordelijke verleent hierbij algemene toestemming voor de inschakeling van subverwerkers. Verwerker houdt

Verwerkersovereenkomst

bij getekende offerte/contracten: Analyse Leidschendam 48.19 & 50.19

na de start van de werkzaamheden Verwerkingsverantwoordelijke op de hoogte van de beoogde inschakeling van nieuwe subverwerkers. Bij de inschakeling van subverwerkers blijven artikel 28.2 en 28.4 AVG onverkort van kracht.

4.6. Gegevensbeschermingseffectbeoordeling en voorafgaande raadpleging

Op verzoek van Verwerkingsverantwoordelijke werkt Verwerker altijd mee aan een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (DPIA) en een voorafgaande raadpleging als bedoeld in artikel 35 en 36 AVG.

4.7. Rechten van betrokkenen

Als een betrokkene een beroep doet op zijn rechten zoals genoemd in artikel 12 t/m 22 AVG, zal het verzoek van een betrokkene te allen tijde worden doorgezet naar de Verwerkingsverantwoordelijke. De Verwerker helpt de Verwerkingsverantwoordelijke om daarop binnen de wettelijke termijnen een beslissing te nemen.

Artikel 5. Inbreuk in verband met Persoonsgegevens

- 5.1. Verwerker zal Verwerkingsverantwoordelijke zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen 24 uur, informeren na vaststelling van een (vermoedelijke) Inbreuk in verband met Persoonsgegevens. Verwerker vermeldt hierbij voor zover bekend de vermeende oorzaak van de (vermoedelijke) Inbreuk, de categorie persoonsgegevens, de categorie betrokkenen en het aantal betrokkenen.
- 5.2. In geval van een Inbreuk neemt Verwerker zo snel mogelijk alle maatregelen om de Inbreuk te herstellen, de gevolgen daarvan te beperken en verdere Inbreuken te voorkomen.
- 5.3. Verwerker heeft een gedetailleerd logboek van de Inbreuken en de maatregelen die op Inbreuken zijn genomen. Verwerkingsverantwoordelijke mag dat inzien, wanneer deze daarom vraagt.
- 5.4. Verwerkingsverantwoordelijke beslist of de Inbreuk moet worden gemeld bij de toezichthoudende autoriteit en/of Betrokkene.

Artikel 6. Aansprakelijkheid

- 6.1. Eventuele in de Overeenkomst overeengekomen beperkingen van aansprakelijkheid hebben ook betrekking op de Verwerkersovereenkomst.

Artikel 7. Beëindigen Verwerkersovereenkomst

- 7.1. Partijen moeten in de Overeenkomst afspraken maken over de beëindiging van de Overeenkomst en de daaruit voortvloeiende teruggave en wissing van Persoonsgegevens. Geanonimiseerde en niet persoonlijk herleidbare data mogen in bezit blijven van de Verwerker voor verdere statistische onderzoeksgegevens.
- 7.2. De geheimhouding geldt ook nog na beëindiging van deze Verwerkersovereenkomst.

Artikel 8. Overige bepalingen

- 8.1. Op deze overeenkomst is Nederlands recht van toepassing. Alle geschillen, ook als alleen één Partij vindt dat er een geschil is, zullen in eerste instantie worden voorgelegd aan dezelfde bevoegde rechter als genoemd in de Overeenkomst.

Verwerkersovereenkomst
bij getekende offerte/contracten: Analyse Leidschendam 48.19 & 50.19

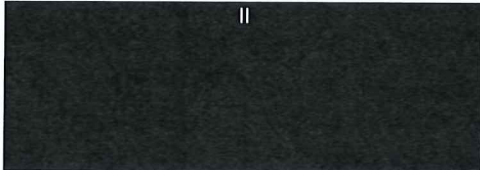
Ondertekening

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend,

Ingangsdatum: december 2019

Gemeente Leidschendam-Voorburg

Namens: ||

 ||

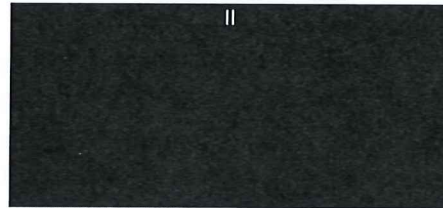

Handtekening

Plaats: Leidschendam-Voorburg

Datum: 25-2-2020

**Nuance door Training & Advies (NTA)
B.V.**

Namens: ||

 ||

Handtekening

Plaats: Deventer

Datum: [datum]

Verwerkersovereenkomst
bij getekende offerte/contracten: Analyse Leidschendam 48.19 & 50.19

Bijlage 1. Overzicht van de te verwerken Persoonsgegevens

1. Naam verwerking, doeleinden categorieën van betrokkenen, soort persoonsgegevens en eventuele doorgifte naar derde landen.

Naam verwerking	Verwerkingsdoeleinden	Categorieën van betrokkenen	Soort Persoonsgegevens (waaronder bijzondere persoonsgegevens)	Doorgifte naar derde landen
Open- en gesloten bronnen onderzoek	Informatie verzamelen ten behoeve van krachtenveld polarisatie en extremisme binnen de gemeente	Betrokkene in de rol van predikers, influencers in (religieuze) gemeenschap(en)	<ul style="list-style-type: none"> • Contactgegevens uitgebreid (NAW gegevens, geboortedatum, titulatuur, etc.), • geslacht, • nationaliteit, • beeldmateriaal, • locatiegegevens <p>Bijzondere persoonsgegevens:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ras of etnische afkomst • Politieke opvattingen • Religieuze overtuiging • Persoonsgegevens in gesloten bronnen zoals strafrechtelijke gegevens, netwerken, relaties, schulden, etc. 	nee

2. Contactgegevens

Contactpersoon Verwerkingsverantwoordelijke (ook buiten kantooruren)	
Contactpersoon Verwerker (ook buiten kantooruren)	

3. Ingeschakelde subverwerkers

Naam en contactgegevens subverwerker	KvK-nummer	Uitbestede verwerkingen	Toepassing
geen			

Gemeentehuis Leidschendam-Voorburg t.a.v. Financiële administratie
T.a.v. [REDACTED]
Postbus 1005
2260 BA LEIDSCHENDAM

Factuur

Factuurnummer 20.043
Factuurdatum: 24-03-2020
Vervaldatum: 23-04-2020

Uw referentie: verplichtingsnummer 2000741

Omschrijving	Aantal	Datum	Tarief	Bedrag
Veldonderzoek tbv krachtenveldanalyse (afgerond)	01 / III			
Reiskosten Deventer naar Leidschendam v.v. (20 x)	01 / III			
Totaal	01 / III			25.290,00

Betalingstermijn: betaling binnen 30 dagen na factuurdatum

Bij betaling s.v.p. het volgende betalingskenmerk gebruiken: 525826/20.043.

Totale

Totaal excl. btw:	25.290,00
21,00% btw over 25.290,00:	5.310,90
Te betalen €	30.600,90

Krachtenveldanalyse

Salafistische en extreemrechtse krachtenvelden in de gemeente Leidschendam-Voorburg

Krachtenveldanalyse

Salafistische en extreemrechtse krachtenvelden in de gemeente Leidschendam-Voorburg

© mei 2020

In opdracht van de gemeente Leidschendam-Voorburg

Uitgevoerd door *Nuance door Training & Advies*

**Leidschendam-
Voorburg**

INHOUDSOPGAVE

Inleiding.....	5
1. Theoretisch kader: levensbeschouwelijke en politieke stromingen.....	8
2. Salafistisch netwerk in en rondom moskee Tawheed.....	13
3. Extreemrechts.....	22
3.1. Identitair Verzet.....	22
3.2. Pegida.....	23
3.3. Racial Volunteer Force.....	23
3.4. Hollandse traditiegroep.....	23
3.5. Andere extreemrechtse invloeden.....	24
3.6. Overige uitingen.....	24
4. Conclusies & aanbevelingen.....	26
4.1. Algemene conclusie.....	26
4.2. Deelconclusies.....	26
4.3. Aanbevelingen.....	28
Literatuurlijst.....	30
Bijlagen.....	32
Bijlage 1: Over NTA.....	32
Bijlage 2: Extreemrechtse ideologie en beweging.....	33
Bijlage 3: Overige actoren.....	35
Bijlage 4: Positie van de voorzitter.....	36
Bijlage 5: Stickers veldwerk.....	37
Eindnoten.....	42

INLEIDING

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft aan Nuance door Training & Advies (hierna: NTA, zie bijlage 1) gevraagd het politiek en religieus polariserend en extremistisch krachtenveld in kaart te brengen van de gemeente Leidschendam-Voorburg, met specifieke aandacht voor het salafisme en extreemrechtse overtuigingen.

Dit rapport omvat een krachtenveldanalyse van NTA over salafistische en extreemrechtse netwerken in de gemeente Leidschendam-Voorburg, en de ontwikkelingen en trends daarbinnen. Het onderzoek maakt duidelijk welke salafistische en extreemrechtse actoren actief zijn in de gemeente, hoe zij zich tot elkaar verhouden en welke factoren en ontwikkelingen een rol spelen in de manifestatie van beide netwerken.

Leidschendam-Voorburg is een gemeente met 75.000 inwoners in het gebied Haaglanden (provincie Zuid-Holland) en is omringd door grote steden.¹ Ten zuiden van deze gemeente ligt Den Haag. Ten oosten ligt Zoetermeer en ten noorden Leiden. In de praktijk/volksmond wordt wel eens gesproken van een tweedeling in de gemeente, waarbij in Leidschendam voornamelijk 'arbeiders' zouden wonen en in Voorburg met name 'de elite'.² De islamitische gemeenschap woont met name in Leidschendam en bestaat vooral uit Nederlanders met Marokkaanse en Syrische migratieachtergronden (zowel volwassenen als minderjarigen).³

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is om een beeld te krijgen van de salafistische en extreemrechtse krachtenvelden in de gemeente Leidschendam-Voorburg. Op basis van dit onderzoek worden aanbevelingen gedaan ten aanzien van de genoemde krachtenvelden, om het handelingsperspectief van de gemeente te verbeteren. Hiermee kan de gemeente doelgericht beleid ontwikkelen, activiteiten organiseren en prioriteiten stellen voor 2020 en verder.

Centrale onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag die in dit rapport wordt beantwoord, luidt:

Hoe zien de salafistische en extreemrechtse netwerken (actoren) eruit binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg? *

* We onderzoeken netwerken die zich in de afgelopen vijf jaar hebben gemanifesteerd.

Deelvragen

Om deze centrale onderzoeksvraag te beantwoorden hebben we de onderstaande deelvragen geformuleerd:

1. Wat voor soort salafistische en extreemrechtse actoren zijn het (formele of informele organisaties, platformen, personen, etc.)?
2. Welke personen spelen een rol binnen deze organisaties?

3. Welke ideologische of religieuze stroming wordt aangehangen?
4. Welke boodschap wordt uitgedragen?
5. Welke activiteiten voert men uit (bijvoorbeeld op social media)?
6. Hoe verhouden deze actoren zich tot elkaar en tot de lokale dan wel Nederlandse samenleving?

Methodische verantwoording

De onderzoeksopdracht omvat een uitgebreid onderzoek naar salafistische en extreemrechtse netwerken binnen de gemeente Lelidendam-Voorburg. Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek met een deel literatuurstudie/openbronnenonderzoek en een deel antropologisch veldonderzoek. Het voordeel van kwalitatief onderzoek is dat het een intiem en rijk beeld kan schetsen van de te onderzoeken groep. Het binnen-perspectief van de te onderzoeken groep komt door kwalitatief onderzoek duidelijk naar voren.

De keuze voor antropologische methoden maakt het mogelijk om inzicht te krijgen in complexe dynamieken.⁴ Op deze manier is het mogelijk de discrepantie tussen opvattingen (het gezegde) en gedrag bloot te leggen.⁵ Daarnaast biedt deze methode de mogelijkheid om diepgaand onderzoek te doen naar fenomenen in de eigen context. Ook kunnen onderzoeksmiddelen aangepast worden als de dynamiek van het veld hierom vraagt.

Voor het openbronnenonderzoek zijn registers van de Kamer van Koophandel, nieuwsberichten, internet en sociale media geraadpleegd. In het Nederlands en in andere talen.⁶ Als tijdens het veldwerk toegang ontstond tot 'gesloten' bronnen van betreffende moskeeën (bijvoorbeeld lesmateriaal, statuten en dergelijke) dan zijn deze uiteraard meegenomen.

Deze krachtenveldanalyse is gericht op een sensitief onderwerp. Respondenten hebben hierbij verschillende belangen vanwege politieke belangen en/of een aanwezig veiligheidsbewustzijn. Dit kan ertoe leiden dat individuele bronnen mogelijk een gekleurd beeld schetsen. Om dit zo veel mogelijk te ondervangen is gebruikgemaakt van triangulatie.⁷ Dit is een onderzoeksmethode waarbij eenzelfde fenomeen vanuit verschillende bronnen onderzocht wordt. Zo werden verschillende perspectieven op een onderwerp verkregen en kon informatie gecontroleerd dan wel gefalsificeerd worden. Dit versterkt de validiteit van de gevonden resultaten.

Ons onderzoek richtte zich op salafistische en op extreemrechtse netwerken. Op het internet onderzoek doen naar deze twee netwerken is een complexe exercitie. Uitingen kunnen plaatsvinden in afgesloten chatrooms, zijn niet vindbaar met zoekfuncties of zijn niet goed gearchiveerd. Het is daarom mogelijk dat we enkele rechts-extremistische uitingen op het internet gemist hebben. We zijn ons gedurende het hele onderzoek bewust geweest van deze beperkingen. En hebben onze uitgebreide expertise en ervaring op het gebied van extreemrechts en rechts-extremisme enerzijds en salafisme anderzijds ingezet om de beperkingen te verkleinen. Ook hebben we de opbrengsten van het openbronnenonderzoek getoetst om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van deze netwerken. Die toetsing verliep via gesprekken met de opdrachtgever en andere lokale professionals werkzaam in de CTER-veiligheidsketen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 bespreekt de theoretische achtergronden die van belang zijn om de resultaten te begrijpen. Hoofdstuk 2 en 3 bevatten de resultaten van het onderzoek. **Hoofdstuk 2** gaat over het salafistische netwerk in Leidschendam-Voorburg. **Hoofdstuk 3** behandelt de extreemrechtse netwerken en invloeden. Vervolgens komen in **hoofdstuk 4** de conclusies en aanbevelingen aan bod. We eindigen met een **literatuurlijst, bijlagen en eindnoten**.

1. THEORETISCH KADER: LEVENSBESCHOUWELIJKE EN POLITIEKE STROMINGEN

In dit hoofdstuk worden verschillende typen islambelevingen beschreven waarmee de meeste moslims zich kunnen identificeren, met daarbij specifieke aandacht voor de plaats die de salafistische islambeleving hierin inneemt. Ook gaat het over extreemrechts. Onderstaande uiteenzetting biedt noodzakelijke achtergrondinformatie om de manifestatie van salafistische en extreemrechtse netwerken en de relaties daartussen, in de gemeente Leidschendam-Voorburg, goed te begrijpen.

Typen signaturen

Om een moskee, een andere islamitische organisatie of een moslim ideologisch te duiden, kijken we naar de religieuze kenmerken die de organisatie of persoon zelf heeft bepaald. Bij een moskee of andere islamitische organisatie spreekt NTA bij de weging van opvattingen en gedrag over een signatuur, bij een individu over een oriëntatie. Bij moskeeën worden de signatuur van het moskeebestuur, de imam en het religieuze onderwijs onderzocht. Bij andere islamitische organisaties wordt gekeken naar de signatuur van het bestuur en naar alle onderwijsactiviteiten (waaronder lezingen en lessen).

In de islamitische wereld spreekt men pas van *religieus* onderwijs als er onderwerpen van de geloofsleer worden onderwezen. Geloofsleeronderwerpen zijn Allah, de engelen, de heilige boeken, de profeten, de laatste dag en de lotsbestemming. Dit worden ook wel de zes pilaren van geloof (*imaan*) genoemd. Lessen gericht op koranmemorisatie (*hifdz*: de hele koran uit het hoofd leren) en koranrecitatie (*tajwied*: hoofdstukken uit de koran mooi leren uitspreken) vallen onder het religieuze onderwijs omdat dit dermate uitvoerig is dat de geloofsleer hierin centraal staat.

Als er Arabische lessen, meer basale koranlessen of zogenaamde 'basis-islam'-lessen worden gegeven, heeft dit minder een diepe religieuze doelstelling en is het meer gericht op dagelijkse aspecten (geloofspraktijk of handelingen) van het leven, zoals het correct uitvoeren van de dagelijkse gebeden. Geloofspraktijk gaat in beginsel over hoe in de praktijk invulling te geven aan het geloof. Zoals het uitspreken van de geloofsgetuigenis (*shahada*), het gebed (*salah*), het vasten (*sawmn*, in de maand ramadan), het doneren van geld als verplicht onderdeel van geloof (*zakaat*) en - indien mogelijk - de grote bedevaart naar Mekka (*hadj*). Dit worden de vijf zuilen van de islam genoemd.

Er zijn drie varianten van een signatuur of oriëntatie: een traditionele, orthodoxe of fundamentalistische (een mix van deze drie kenmerken kan ook voorkomen):⁸

Traditioneel (ook wel 'volks')

De traditionele signatuur is gebaseerd op culturele aspecten en tradities. De volkse islam is geworteld in dezelfde wereldbeschouwing als de orthodoxe, maar wijkt er op verschillende punten van af. De geloofsbeleving kenmerkt zich door een grote invloed van culturele gewoontes die vaak geen oorsprong kennen in het normatief kader van de islam. Zo wordt er bijvoorbeeld veel belang gehecht aan bovennatuurlijke wezens als demonen. Orthodoxe moslims stellen

veelal dat volkse moslims enigszins zijn afgeweken van de orthodoxie. Volkse moslims zullen zelf vaak beweren dat ze orthodox zijn. Men ziet de culturele gewoontes juist als het bewijs van een 'diepe, echte religiositeit'.⁹

Orthodox

De orthodoxe signatuur is gebaseerd op de leer zoals die door de eeuwen heen is ontwikkeld.¹⁰ De orthodoxe signatuur is te specificeren naar vier wetscholen: maliki, shafi'i, hanbali en hanafi en naar twee geloofsleerscholen: ash'ari en maturidi.

De wetscholen richten zich op het toepassen van religieuze handelingen, rituelen en ethische jurisprudentie. In verschillende delen van de islamitische wereld worden religieuze handelingen anders toegepast, bijvoorbeeld als het gaat om de houding tijdens het gebed. In de loop van de eeuwen zijn verschillende wetscholen ontstaan en ook weer verdwenen. Vandaag de dag bestaan er nog vier soennitische¹¹ wetscholen. Veralgemeend kunnen we zeggen dat de meeste moslims in Marokko, Noord- en West-Afrika) de maliki-wetschool volgen. De hanbali-wetschool volgen de meeste moslims in Saoedi-Arabië en de Golfstaten. In Zuidoost-Azië volgt het merendeel de shafi'i-wetschool, maar ook in Somalië, Palestina, delen van Irak en Egypte. De hanafi-wetschool volgen de meeste moslims in Turkije, Afghanistan, Pakistan en India.

De geloofsleerscholen richten zich op hoe moslims primaire bronteksten kunnen gebruiken of interpreteren. Sommige moslims nemen primaire bronteksten letterlijk, anderen gebruiken meer de ratio/redevoering om primaire bronteksten toe te passen in hun leven als moslim. In de loop van de eeuwen zijn verschillende geloofsleerscholen ontstaan en ook weer verdwenen. Tegenwoordig bestaan er nog twee (ash'ari en maturidi). Beide geloofsleerscholen stellen de menselijke ratio gelijk aan de primaire bronnen, maar de mensen die de ash'ari-school volgen, vinden uiteindelijk de primaire bronteksten doorslaggevend (dus zijn meer voor letterlijke lezing). De maturidi-geloofsleerschool vindt de menselijke ratio uiteindelijk doorslaggevend.

Fundamentalistisch

De fundamentalistische signatuur is gebaseerd op een puriteinse terugkeer naar de bronnen, in het geval van de islam: koran en soenna (of hadith). Hoewel alle islamitische groepen claimen te focussen op de koran en de soenna (de twee primaire bronnen uit de beginperiode van de islam) nemen islamitische fundamentalisten dit letterlijk. Fundamentalisten binnen de islam zijn bijvoorbeeld de Moslimbroederschap en de salafisten. Salafisten vormen de fundamentalistische islamitische groep die de twee primaire bronnen het meest letterlijk neemt.¹²

Deze signatures en het onderscheid tussen de genoemde wetscholen en geloofsleerscholen is belangrijk omdat dit de verschillen laat zien in de manieren waarop moslims hun geloof in de praktijk beleven. Het zijn ook factoren die meespelen in de keuze naar welke moskee een moslim gaat.

Salafisme

Het salafisme is een containerbegrip voor fundamentalistische stromingen in de soennitische islam waarbij aanhangers streven naar een morele heropvoeding van moslims en maatschappij. En een herstel van een 'zuivere' islam door imitatie van de profeet Mohammed en de eerste drie generaties moslims (*salaf*: voorganger of voorouder), omdat zij het dichtst bij de profeet stonden en daarmee het dichtst bij het beste voorbeeld waren. Ze hanteren een letterlijke lezing van de religieuze bronnen, wijzen religieuze vernieuwingen af en wijzen de indeling naar en het gezag van de traditionele wetscholen af. De wetscholen zijn namelijk zo'n 150 jaar na de dood van de profeet Mohammed ontstaan.

Salafisten claimen de enige 'ware' islam aan te hangen.¹³ Het salafisme wordt echter gekenmerkt door grote interne diversiteit en fragmentatie.¹⁴ Het definiëren van de term salafisme is daarom niet eenvoudig. Daarbij komt dat salafisten zichzelf meestal niet zo noemen.¹⁵ Daarnaast zijn sommige salafisten ook 'pragmatisch' te noemen: een groep salafisten die de grondleggers van de wetscholen wel erkent als respectabele geleerden, maar het volgen van een specifieke wetschool afkeurt. Veelal wordt gesteld dat er overeenstemming is in de geloofsleer maar dat salafisten verschillen in de interpretatie en toepassing van de beginselen in de gegeven politiek-maatschappelijke context. En dat zij verschillend denken over de strategie om doelstellingen te bereiken. Om enig overzicht te bieden in de veelheid en variatie aan salafistische stromingen, wordt in grote lijnen onderscheid gemaakt tussen drie groepen:¹⁶

Staatsgezinde salafisten: ook wel aangeduid met de term quiëtistische en de minder gelukkige term 'apolitieke' salafisten. Deze groep toont zich in Nederland loyaal aan het Saoedische establishment. Ze richten zich voornamelijk op religieus activisme in eigen kring en houden zich veelal afzijdig van politiek en maatschappij. Dit betekent echter niet dat ze geen politieke opvattingen hebben.

Politieke salafisten: ook wel aangeduid als oppositioneel. Deze groep toont zich kritisch naar het Saoedische establishment en andere islamitische regimes. Ze mengen zich meer dan de eerste groep in politiek en maatschappij en kunnen ook politiek actief zijn.

Gewelddadige salafisten: ook wel aangeduid met de term jihadisten (of vergelijkbare termen). Ze staan een gewelddadige toepassing van beginselen voor en verzetten zich tegen islamitische regimes en hun bondgenoten wereldwijd, waarbij zij het gebruik van geweld legitimeren. Deze groep wordt gekenmerkt door specifieke politieke toepassingen van centrale salafistische leerstellingen. Het gaat hierbij onder andere om de concepten *takfir* en *al-walaa' wal-baraa'*. In algemene zin betekent *takfir* 'iemand tot ongelovige verklaren'. *Al-walaa' wa-l-baraa'* betekent loyaliteit en afkeer omwille van Allah en impliceert loyaliteit en hulpbereidheid ten aanzien van moslims (met dezelfde ideologie, de '*ingroup*') en vijandschap ten aanzien van niet-moslims en moslims die niet de 'juiste weg' volgen (de '*outgroup*'). Deze concepten worden in salafistische kringen op verschillende wijze geïnterpreteerd en toegepast. In extremistische interpretaties liggen deze concepten aan de basis van ideologische geweldslegitimatie, tegen de outgroup is geweld legitiem.

Salafistische organisatieniveaus

Als we in een moskee salafistische invloeden waarnemen, onderscheiden we verschillende niveaus van salafistische invloeden.¹⁷

Organisatieniveau 1: salafistische signatuur

Organisaties die in hun doelstellingen en profiel duidelijke salafistische kenmerken vertonen en die uitsluitend (op enige uitzonderingen na) activiteiten met salafistische inhoud organiseren. Dit type organisatie trekt veel salafistische bezoekers.

Organisatieniveau 2: sterke salafistische invloed

Organisaties die geen duidelijk salafistisch profiel hebben maar waar wel sterke salafistische invloed aanwezig is. Bijvoorbeeld een organisatie waar zeer regelmatig salafistische lessen of lezingen georganiseerd worden. Dit type organisatie kan salafistische bezoekers trekken en ook brede zoekers aantrekken.

Organisatieniveau 3: marginale salafistische invloed

Organisaties die slechts zeer incidenteel salafistische activiteiten organiseren of maar weinig salafistische bezoekers trekken. De salafistische invloed is zeer marginaal, afhankelijk van de samenstelling en stabiliteit van het bestuur en de samenstelling van de bezoekers. Binnen deze organisaties kan wel een groep bezoekers ontstaan met een sterke salafistische invloed, ook als er (nog) geen activiteiten worden georganiseerd.

Deze indeling is nadrukkelijk een momentopname. De invloed van het salafisme binnen organisaties van het tweede en derde niveau is diffuus en veranderlijk, omdat deze concurreert met andere geloofsinterpretaties.

Het duiden van verschillende actoren (orthodox, traditioneel/'volks', politiek/staatsgezind/gewelddadig salafistisch of gemixt) gebeurt aan de hand van informatie uit open bronnen, uit gesprekken en/of uit observaties.

Extreemrechts versus rechts-extremisme

Extreemrechts is een **ideologie**. Rechts-extremisme gaat over handelingen, gedragingen, die uitgevoerd worden op basis van de extreemrechtse ideologie. Het gaat dan specifiek om **gewelddadige handelingen**/gedragingen. Rechts-extremisten **legitimeren** geweld. Als ze daadwerkelijk geweld gebruiken spreken we van gewelddadige rechts-extremisten. Rechts-extremisme wordt dus gekenmerkt door geweld legitimerende acties gebaseerd op centrale extreemrechtse leerstellingen.

1. Extreemrechts	2. Rechts-extremisme	3. Gewelddadig rechts-extremisme
Ideologie, kenmerken: <ul style="list-style-type: none"> - focus op de eigen groep - een afkeer van alles wat vreemd is	Bouwt voort op ideologie van 1: legitimeert tot zekere mate geweld.	Bouwt voort op 1 en 2: is bezig met het plannen, doordenken en voorbereiden of uitvoeren van geweld.

De extreemrechtse ideologie gaat over een focus op de eigen groep en een afkeer van alles wat vreemd is. Autoritair gezag is belangrijk. Actoren die de extreemrechtse ideologie aanhangen verhullen in vele gevallen (een gedeelte van) hun ideologie. Dat doen ze omdat die ideeën maatschappelijke weerstand oproepen. Zie bijlage 2 voor meer informatie over de extreemrechtse ideologie en beweging.

2. SALAFISTISCH NETWERK IN EN RONDOM MOSKEE TAWHEED

In dit hoofdstuk staat het salafistische netwerk in en rondom moskee Tawheed centraal. In eerdere fasen van dit onderzoek zijn meerdere islamitische actoren meegenomen, vanwege vermoedens van salafistische en andere ongewenste invloeden. In deze rapportage is uiteindelijk alleen moskee Tawheed meegenomen, [REDACTED] IV [REDACTED] én omdat deze organisatie een belangrijke rol speelt binnen de islamitische infrastructuur van Leidschendam-Voorburg. In bijlage 3 is een lijst opgenomen van andere actoren die op basis van de gehanteerde criteria zijn afgevallen voor dit onderzoek.

Geschiedenis

In 1990 ontstond in het pand bij het zwembad 'de Fluit' een gebedsruimte waar moslims in Leidschendam-Voorburg hun religieuze aangelegenheden konden organiseren. Dit gebeurde onder leiding van de vereniging Komite van Marokkaanse Arbeiders in Leidschendam (KMAL). De oprichters van de KMAL waren: [REDACTED] II [REDACTED]

18

In 2005 is men van verenigingsvorm veranderd, er kwam een stichting (stichting Eenheid) én er kwam een nieuw pand met een nieuwe naam: moskee Tawheed.¹⁹ Moskee Tawheed werd toen gevestigd op het adres Valkhof 68 in Leidschendam. Deze moskee werd opgericht door een groep jongeren met een moslimachtergrond,²⁰ met als doel het realiseren van een islamitisch centrum voor de inwoners van Leidschendam-Voorburg en omgeving. Binnen de lokale moslimgemeenschap bestond een sterke behoefte aan een eigen gebedsruimte en een plek om islamitische kennis op te doen.²¹ De oprichters van Stichting Eenheid waren [REDACTED] II [REDACTED] 22 p. II / s. IV [REDACTED]

23

IV

In 2014 heeft de gemeenschap een nieuw pand gekocht in Leidschendam-Voorburg, aan de Zilvermewuwaan 15 in Leidschendam. Voorzitter Ahouch beschrijft de redenen van de verkoop van het oude moskeepand als volgt: *"Het gebouw aan de Valkhof 68 voldeed slechts in beperkte mate aan de eisen van de stichting. Door een beperkt huurcontract was er te veel onzekerheid om een toekomst strategie te ontwikkelen en om de eigen doelstellingen te realiseren. Onze nieuwe locatie aan de Zilvermewuwaan 15 biedt ons meer zekerheid waardoor onze activiteiten beter tot hun recht komen. Zo kunnen er investeringen gedaan worden, om naast de religieuze functie, ook de maatschappelijk functies van onze stichting beter te accommoderen. De accommodatie dient dus multifunctioneel van aard te zijn."*²⁴ Dit nieuwe pand betreft het gebouw van de voormalige School voor Toerisme en Recreatie. In het gebouw worden anno 2020 nog steeds aanpassingen gedaan (vervangen van tegels en deuren), bijvoorbeeld in de gebedsruimte. [REDACTED] IV [REDACTED]

25

Algemene informatie

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Bestuur

Stichting Eenheid³¹

Naam:	Geboren:	Functie:	In functie sinds:	
[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]	[Redacted]

Het bestuur van stichting Eenheid bestaat uit drie personen [redacted] p. II / s. III [redacted] d
[redacted] s
[redacted] e
[redacted] j
[redacted]³² Hoe het bestuur, nu bestaande uit twee personen, verdergaat en wordt aangevuld is
onduidelijk.

De [redacted] voorzitter vervult de voorzittersrol al bijna 14 jaar. Hij staat centraal en het
schijnt dat hij het voor het zeggen heeft in de moskee.³³ In het eerste kwartaal van 2020 hebben er
bestuursverkiezingen plaatsgevonden (precieze datum is onduidelijk). Tijdens deze bestuursverkiezingen
is de voorzitter opnieuw herkozen, maar dan in de vorm van 'symbolische voorzitter' omdat hij zelf
aangeeft eigenlijk een stap terug te willen doen. Wie de nieuwe officiële voorzitter is, is onbekend. Wel
zou de symbolische voorzitter achter de schermen nog steeds de touwtjes in handen houden.³⁴

De leidende rol van de voorzitter komt ook duidelijk naar voren in het beleidsplan dat de voorzitter
schreef, waarin hij de organisatiestructuur omschrijft en de voorzitter boven alle andere functionarissen
en commissies positioneert (zie bijlage 4 voor de visuele weergave uit het beleidsplan).³⁵ p. II / s. III [redacted] t

[redacted] s³⁶
[redacted] p. II / s. III [redacted] p
[redacted] t
[redacted] s³⁷

Het bestuur van de moskee heeft een beleidsplan geschreven waarin het de volgende zaken ambieert:³⁸

- De financiële realisatie van de aanschaf van een nieuwe moskee.
- De ontwikkeling ervan tot een volwaardig gebedshuis, onderwijs en kenniscentrum en ontmoetingsplek voor de islamitische gemeenschap.
- De verdere ontwikkeling van de "Da'wah" (uitnodiging tot de islam) door de organisatie van lezingen en andere activiteiten voor jong en oud.
- Kennis over de islam verder verspreiden via social media (Facebook) en onze eigen website.

Activiteiten

Wekelijks worden verschillende soorten activiteiten georganiseerd in de moskee. Het religieuze en niet-religieuze onderwijs wordt gecoördineerd door de onderwijscommissie en verzorgd door vrijwilligers (vier mannen en drie vrouwen). In het weekend is er niet-religieus onderwijs voor kinderen en jongeren, waarbij ze Arabische les krijgen en les in het memoriseren van de koran. Voor de Arabische lessen wordt een methodiek gebruikt van Sanabel Europe in Brussel.³⁹ Voor de jongeren worden deze Arabische lessen verzorgd door [redacted] III hierover meer onder het kopje 'samenwerkingen'.

Ook is er religieus onderwijs voor mannen, vrouwen, jongeren en kinderen. Dit religieuze onderwijs bestaat uit koranmemorisatie, koranrecitatie, plichtenleer (niet specifiek via één wetschool, maar meer

S [redacted] II
K [redacted]

I [redacted] II
F [redacted]
C [redacted]
i [redacted]
C [redacted] IV
E [redacted] I
E [redacted] .54

Financiële aangelegenheden

V [redacted] III
I [redacted] .55 III
V [redacted]
[redacted]
I [redacted] .56

[redacted] III
I [redacted]
C [redacted] I III
[redacted] .57 p. IV / s. III
[redacted]

[redacted] III
[redacted] II
[redacted] .58 III
[redacted] .59 III .60
[redacted] III .61 III
[redacted]
[redacted] .62

[redacted] IV
[redacted] .63

I [redacted] prediker
p. II / s. III [redacted] I [redacted] p. II / s. III
[redacted]
[redacted]
[redacted]

p. II / s. III
65 p. II / s. III
p. II / s. III
66

p. II / s. III

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Netwerk

De moskee heeft met diverse organisaties contacten:

- [Redacted] III [Redacted] III
- [Redacted] II [Redacted]
- [Redacted] III [Redacted]
- **Vereniging van Imams in Nederland (VIN)** (orthodoxe signatuur): [Redacted] II [Redacted]
- **Samenwerkingsverband Islamitische Organisaties Regio Haaglanden (SIORH)** (gemixte signatuur): de moskee is gastheer van het SIORH-overleg.⁷¹ SIORH is een samenwerkingsverband voor islamitische organisaties in de regio Haaglanden en bestaat sinds 2015. Via dit platform

proberen islamitische organisaties met elkaar samen te werken. SIORH treedt ook op als belangenbehartiger en vertegenwoordiger van de aangesloten organisaties.⁷² De religieuze commissie van SIORH (bestaande uit drie personen [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]) geeft adviezen over allerlei politieke zaken. Een recent voorbeeld hiervan is de verklaring die SIORH naar buiten heeft gebracht over het sluiten van de moskeeën in de regio Haaglanden naar aanleiding van de coronacrisis.⁷³ Ook heeft SIORH zich kortgeleden zeer kritisch geuit over het parlementaire onderzoek POCOB.⁷⁴

[REDACTED] III [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] I [REDACTED] II [REDACTED]
[REDACTED]

- **Stichting Sabiel** (politiek-salafistische signatuur): de moskee heeft een podium gefaciliteerd voor deze stichting om lezingen en informatiebijeenkomsten te organiseren, voor bijvoorbeeld jongeren. Sabiel is een salafistisch opleidingsinstituut dat lezingen, seminars, weekenden en meerjarige ontwikkeltrajecten organiseert om een 'goede' moslim te worden. Eén van de docenten van deze organisatie is de [REDACTED] III. In de Tawheed- moskee worden ook lezingen verzorgd door deze organisatie.⁷⁵ De Facebookpagina van Sabiel bestaat sinds 28 april 2019.⁷⁶ Sabiel heeft presentaties over haar ontwikkelingsprogramma gegeven bij Stichting Taubah in Veenendaal,⁷⁷ Moslim Jongeren Almere⁷⁸ en Tawhid Amersfoort.⁷⁹

[REDACTED] III [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] 80 [REDACTED] III [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] I [REDACTED] II 82 [REDACTED] III [REDACTED]
[REDACTED] 83

- **Assoennah-moskee Den Haag** (politiek-salafistische signatuur): zowel via de voorzitter van de moskee als via de zustercommissie zijn er connecties met deze politiek-salafistische moskee in Den Haag. [REDACTED] II [REDACTED]
[REDACTED] 84 De zustercommissie heeft nauwe banden met de zustercommissie van de Assoennah-moskee.⁸⁵

- **Quba-moskee Den Haag** (politiek-salafistische signatuur): de imam van de Quba-moskee kwam in oktober 2019 bij moskee Tawheed om een lezing te geven. Ook hebben hij en een andere betrokkene bij de Quba-moskee, in 2016 geholpen bij een benefietactie van moskee Tawheed om een geldbedrag van [REDACTED] III op te halen. Door hun hulp was er binnen één dag zelfs [REDACTED] III opgehaald.

[REDACTED] III [REDACTED]
[REDACTED] p. II / s. IV [REDACTED]
[REDACTED] 86 In hoeverre de gemeente hierop geanticipeerd heeft is echter onduidelijk.

Duiding

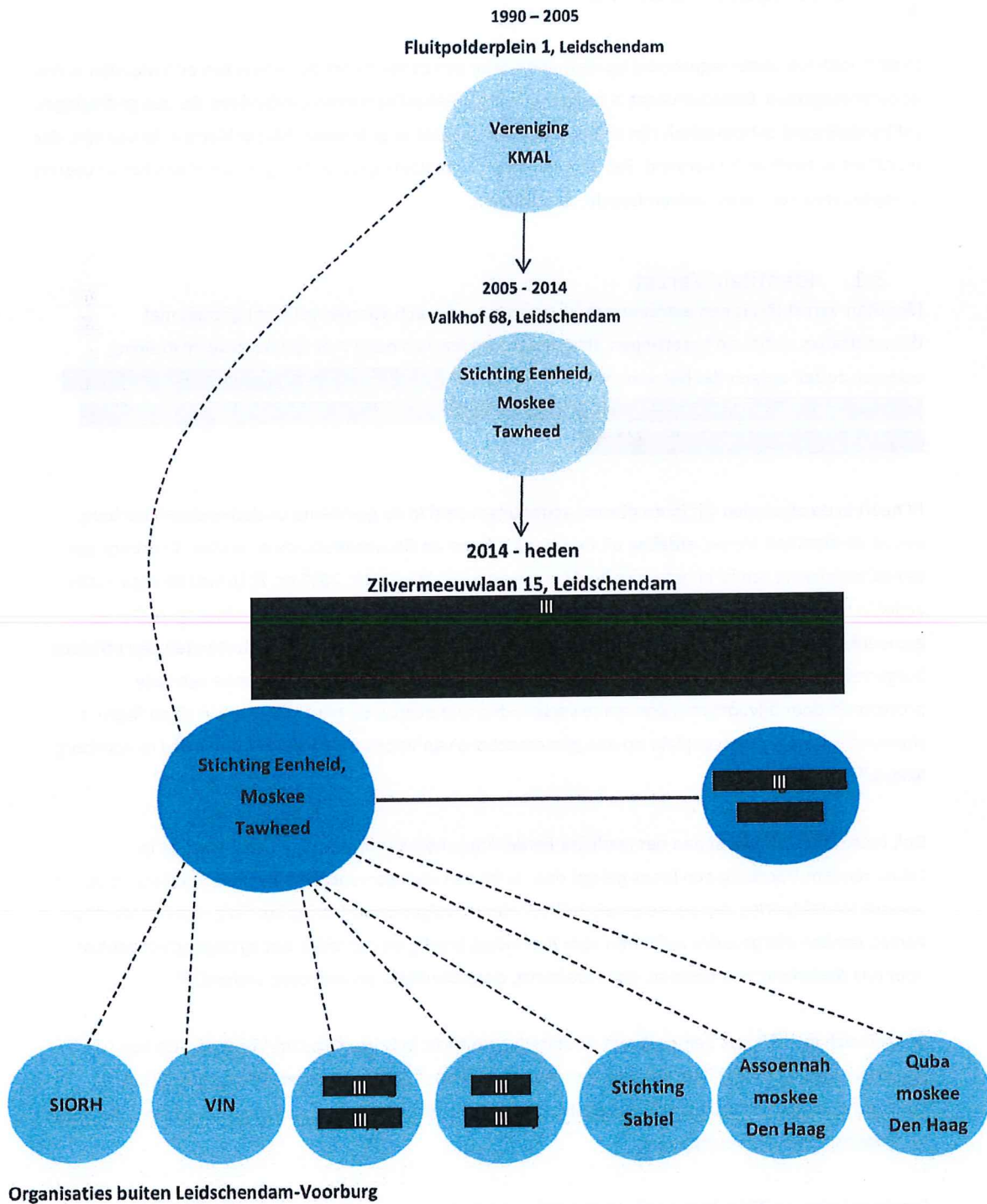
p. IV / s. III

[Redacted text block]

p. IV / s. III

[Redacted text block]

Visueel netwerk moskee

3. EXTREEMRECHTS

In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op de manifestatie van extreemrechtse netwerken en invloeden in het onderzoeksgebied. Extra aandacht is hierbij voor organisaties/netwerken/individuen die qua gedragingen (of handelingen) extremistisch zijn en bereid zijn om geweld te gebruiken. Mocht hier sprake van zijn, dan wordt dit er expliciet bij vermeld. Een extreemrechtse ideologie gaat in de regel vooraf aan het uitvoeren of legitimeren van rechts-extremistische handelingen.

3.1. Identitair Verzet

Identitair verzet (IV) is een **extreemrechtse** organisatie die zich voornamelijk bezighoudt met demonstraties, acties en bezettingen. Haar leden houden zich bezig met fysieke gevechtstraining, waarvan ze zelf zeggen dat het voor zelfverdediging is.⁸⁷ [REDACTED] IV [REDACTED] [REDACTED]

IV heeft in de afgelopen vijf jaren diverse acties uitgevoerd in de gemeente Leidschendam-Voorburg, vanuit de Identitair Verzet-afdeling uit Den Haag.⁸⁸ Rond de Gouverneurkade en station Voorburg zijn tientallen stickers van IV in het straatbeeld waargenomen.⁸⁹ In 2014, 2015 en 2016 was de organisatie actief in het onderzoeksgebied door de komst en vestiging van grote groepen vluchtelingen. De gemeente Leidschendam-Voorburg had in 2015 te maken met allerlei burgerprotesten (en een officieus burgerreferendum⁹⁰) rondom de komst van een asielzoekerscentrum.⁹¹ IV deed mee aan deze protesten⁹² door bijvoorbeeld posters te verspreiden met daarop de tekst: "Opvang in Eigen Regio is Humaner". Deze werden geplakt op een gemeentebord van Voorburg en werden verspreid in Voorburg Noord.⁹³

Ook besteedt IV aandacht aan het jaarlijkse herdenkingsmoment op 4 mei. In 2017 werd er in Leidschendam-Voorburg een krans gelegd door IV bij een oorlogsmonument voor slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog. Op de website schrijft IV hier de volgende verklaring bij: "*Wij, van het Identitair Verzet, danken alle gevallen militairen voor hun moed, kracht, en het leven wat zij opgeofferd hebben. Voor ons Nederland, ons bestaan, onze toekomst, onze Identiteit, en voor onze vrijheid.*"⁹⁴

IV heeft zich in 2015 ook bemoeid met de sinterklaasintocht in Leidschendam-Voorburg. Op een gemeentebord werd een flyer geplakt met daarop de tekst: "Red Zwarte Piet! Ons Erfgoed, Hun Toekomst". IV schreef erbij op haar website: "*Vandaag bij de intocht van de Sint positieve flyers verspreid aangaande ons cultureel erfgoed!*"⁹⁵

Langer geleden, in 2014, besteedde IV aandacht aan de komst van een nieuw pand voor moskee Tawheed in Leidschendam-Voorburg. Er werd een petitie gestart voor burgers om protest aan te kunnen tekenen tegen deze plannen. Ook verspreidde IV flyers huis aan huis met een oproep in verzet te komen. Ook hebben sympathisanten bij het winkelcentrum Leidschenhage een spandoek opgehangen en flyers onder het winkelende publiek uitgedeeld.⁹⁶

3.2. Pegida

Pegida is een *extreemrechtse* organisatie en organiseert zich rondom incidenten/acties. Aanhangers hiervan komen in die hoedanigheid bij elkaar. Ze zijn vaak betrokken bij polariserende en gewelddadige incidenten.

Op 9 juni 2016 kondigde Pegida aan 's avonds bij een raadsvergadering in Leidschendam-Voorburg aanwezig te zijn om tegen de komst van een azc te protesteren. Volgens Pegida was er een burgerreferendum gehouden waarbij 118 stemmen voor een azc waren en 4500 stemmen tegen.⁹⁷ Verdere activiteiten van deze organisatie in het onderzoeksgebied zijn niet waargenomen.

3.3. Racial Volunteer Force

In het verleden van de NVU was er ooit een afsplitsing van leden die de NVU te gematigd vonden: de Racial Volunteer Force (RVF).⁹⁸ De RVF is neonazistisch. De leden hebben in april 2019 bijvoorbeeld Hitler herdacht in Ravenstein. Ze demonstreren onder andere tegen links en de 'white genocide' in Zuid-Afrika.⁹⁹ In 2017 en 2018 waren ze actief in Nijmegen.¹⁰⁰ Hierover liet hun woordvoerder zich als volgt uit: *"Als het op geweld uitdraait, zullen ze zich verweren."*¹⁰¹ De aanhang van de RVF is in het verleden vaak betrokken geweest bij geweldsincidenten, meestal zonder politiek motief. Volgens onderzoeker Willem Wagenaar gaat er geen directe geweldsdreiging uit van de RVF.¹⁰² Maar de confrontatie met tegenstanders wordt niet geschuwd. RVF is daarom een *rechts-extremistische organisatie*.

De activiteiten van RVF in Leidschendam-Voorburg dateren uit het verleden. Gezien de recente activiteiten (2019)¹⁰³ in het nabijgelegen Den Haag besteden we toch apart aandacht aan de organisatie. Leden/sympathisanten van RVF waren in 2005 actief in Leidschendam-Voorburg. II

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] ¹⁰⁴

In de jaren daarna is er niks meer van RVF vernomen in Leidschendam-Voorburg. Recentelijk is echter een RVF-afdeling in Den Haag actief geworden. In september 2019 organiseerde RVF een demonstratie vlak bij de Tweede Kamer en bij de Israëlische ambassade tegen 'de schaduwzijde van de zionistische lobby' in Nederland.¹⁰⁵ IV

[REDACTED]

[REDACTED]

3.4. Hollandse traditiegroep

De Hollandse traditiegroep is een groep met een Facebookpagina die zich inzet om Nederlandse tradities te beschermen. Ze hebben bijna 4000 likes.¹⁰⁶ Het is op basis van dit onderzoek onduidelijk of deze groep extreemrechtse aspecten bevat, of een extreemrechts netwerk is. In 2020 hebben ze zich vooral gefocust op liefdadigheid en het stimuleren van Nederlandse tradities (zoals onder andere de moorkop, zwarte piet en vreugdevuren). Dit zijn onderwerpen die ook bij extreemrechts op de agenda staan. In berichten zeggen ze te begrijpen dat burgers genoeg hebben van het 'afnemen van tradities', maar dat ze tegen vernielingen en overlast zijn.¹⁰⁷ Op 21 april 2020 postte de Hollandse Traditiegroep een Facebookbericht

dat ze in Leidschendam-Voorburg een donatie willen geven aan minima die wonen in Leidschendam-Voorburg (zie de afbeelding hieronder).¹⁰⁸ In de coronacrisis zetten ze zich in regio Haaglanden in om voedselpakketten te verspreiden. Bij die pakketten geven ze ook stickers van hun organisatie mee.¹⁰⁹

3.5. Andere extreemrechtse invloeden

Naast acties van bovenstaande bekende extreemrechtse organisaties zijn er ook andere extreemrechtse uitingen geweest binnen de gemeentegrenzen die niet te herleiden zijn naar de bekendere extreemrechtse organisaties. Zo hebben we enkele anti-Greta Thunberg-stickers gevonden rond het Julianaplein in Leidschendam-Voorburg, [REDACTED] IV [REDACTED].¹¹⁰ Zie bijlage 5 voor deze anti-Greta Thunberg stickers.

In juli 2019 zijn er anti-islamteksten in de wijk Prinsenhof in Leidschendam-Voorburg verspreid. De moskeevoorzitter reageerde op deze actie door te stellen dat er niks strafbaars in de teksten stond, waardoor de moskee besloot hier geen aangifte van te doen.¹¹¹

Rond de mogelijke komst van een azc in Leidschendam-Voorburg (2015) kregen raadsleden en het gemeentebestuur van een inwoner intimiderende berichten met negatieve teksten over moslims en de komst van een azc.¹¹² In de teksten waarschuwt hij *“dat de komst van ‘moslim-vluchtelingen’ ertoe zou leiden dat ‘Voorburgse vrouwen, dochters, meisjes worden verkracht’. Hij had het in de mails over de doodstraf voor de raadsleden en bestuurders die verantwoordelijk zijn voor de komst van een AZC en over ‘standrechtelijke executies’. Daarnaast zou hij geschreven hebben dat lokale politici ‘bijna vermoord’ en ‘tot bloedens toe’ in elkaar geslagen zouden worden.”*¹¹³

3.6. Overige uitingen

Uit de observaties uit het veld komen ook nog andere uitingen terug, uitingen die niet gerelateerd zijn aan extreemrechts. Er zijn stickers gevonden die duiden op een manifestatie van extreemlinks zoals stickers van Antifa, rond de Mariahoeve.¹¹⁴ Zie bijlage 5 voor deze stickers.

Daarnaast hebben we diverse stickers teruggevonden die duiden op sympathie voor het onderwerp klimaat. Rondom station Voorburg en Leidschendam-Voorburg zijn klimaatbewegingstickers

waargenomen van Extinction Rebellion (XR) en de actie 'Shell must fall'. Ook in het centrum van Leidschendam kwamen we stickers van XR tegen. Tot slot zijn door de hele gemeente nog pro-veganismstickers waargenomen.¹¹⁵ Zie bijlage 5 voor deze stickers.

4. CONCLUSIES & AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk komen de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek aan bod. Eerst wordt in de algemene conclusie een antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag. Dit wordt gevolgd door verschillende deelconclusies. We sluiten af met een aantal aanbevelingen voor de opdrachtgever.

4.1. Algemene conclusie

De centrale onderzoeksvraag van deze krachtenveldanalyse is de volgende:

Hoe zien de salafistische en extreemrechtse netwerken (actoren) eruit binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg? En welke ontwikkelingen, trends, fenomenen (factoren) hebben invloed op deze manifestatie?

IV

[Redacted text block]

IV

[Redacted text block]

4.2. Deelconclusies

De beantwoording van de centrale onderzoeksvraag, kan worden opgedeeld in verschillende deelconclusies.

Conclusie 1:

IV

[Redacted text block]

IV

[Redacted text block]

Conclusie 2:

IV

[Redacted text block]

IV

[Redacted text block]

Conclusie 3:

IV

[Redacted text block]

Conclusie 4:

IV

[Redacted text block]

IV
[Redacted text block]

Conclusie 5: IV
[Redacted text block]

4.3. Aanbevelingen
Op basis van de bovenstaande conclusies kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan:

Aanbeveling 1: IV
[Redacted text block]

Aanbeveling 2: IV
[Redacted text block]

Aanbeveling 3: IV
[Redacted text block]

[REDACTED] IV [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED] IV [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Aanbeveling 4: [REDACTED] IV [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Aanbeveling 5: [REDACTED] IV [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

LITERATUURLIJST

Ahouch, M. "Beleidsplan, Een moskee is meer dan alleen een gebedshuis". *Stichting Eenheid*.

Alle Cijfers. "Informatie Gemeente Leidschendam-Voorburg." Geraadpleegd via: www.allecijfers.nl.

Atkinson, P. en M. Hammersley. "Ethnography and participant observation." in: N.K. Denzin N.K. en Y.S. Lincoln et al. *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage Publications, 1994.

Berger, Maurits S. *Islam binnen de dijken: gids voor gemeentebestuur inzake islam, sociale cohesie en deradicalisering*. Amsterdam: Aksant, 2010.

Bernard, H. Russel. *Research methods in anthropology: Qualitative and quantitative approaches*, 3^e editie. Amerika: AltaMira Press, 2002.

Cerberus. "Werkstraf geëist tegen Voorburger vanwege stalkmails over AZC." *AD* (19 april 2018). Geraadpleegd via: www.ad.nl.

De Gelderlander. "Extreemrechts ziet af van demonstratie bij Grote Broek," (2 november 2018). Geraadpleegd via: www.degelderlander.nl.

Facebookpagina's:

- Hollandse TraditieGroep: www.facebook.com/HollandseTraditieGroep
- Sabiel: www.facebook.com/sabielpo/
- Stichting Eenheid: www.facebook.com/stichtingeenheid

Fusch, P. et al. "Denzin's Paradigm Shift: Revisiting Triangulation in Qualitative Research." *Journal of Social Change Vol.10* (2018). Geraadpleegd via: www.scholarworks.waldenu.edu.

Groot, Ingrid de. "Woede over protestactie neonazi's: 'Pijnlijk dat demonstratie niet verboden wordt'." *AD* (5 september 2019). Geraadpleegd via: www.ad.nl.

ID Verzet. "Dank voor het offer," (12 mei 2017). Geraadpleegd via: www.idverzet.org.

Kamer van Koophandel-uittreksels:

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- KMAL: 40412492
- [REDACTED]
- Stichting Eenheid: 816848129
- [REDACTED]
- [REDACTED]

Kompagnie, Anne. "Anti-islamitische teksten huis-aan-huis verspreid in Prinsenhof Leidschendam." *AD* (4 juli 2019). Geraadpleegd via: www.ad.nl.

Lauzière, Henri. *The Making of Salafism: Islamic Reform in the Twentieth Century. Religion, Culture, and Public Life*. New York: Columbia University Press, 2016.

Meijer, Roel, *Global Salafism*. Oxford: Oxford University Press, 2009.

NTA. "De nieuwe generatie extreemrechts en haar online schaduw", oktober 2018.

Obdeijn, Herman en De Mas, Paolo. *Geschiedenis van Marokko*. Uitgeverij Bulaaq: Amsterdam, 2012.

OmroepWest. "Komst azc in Leidschendam-Voorburg onzeker," (22 augustus 2016). Geraadpleegd via: www.omroepwest.nl.

Rechtspraak. "Rechtbank Den Haag 23-11-2017." Geraadpleegd via: www.recht.nl.

RN7. Radicaal-rechtse RVF eist sluiting voormalig kraakpand grote broek, (27 oktober 2018).

Roex, I. *Leven als de profeet in Nederland. Over de salafi-beweging en democratie*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2013.

Roex, I. Stiphout, S. van, en Tillie, J. *Salafisme in Nederland: aard, omvang en dreiging*. Amsterdam: Instituut voor Migratie- en Etnische Studies, 2010.

SIOR Haaglanden. "Moslims nemen verantwoordelijkheid en sluiten hun moskeeën," Geraadpleegd via: www.siorhaaglanden.nl.

SIOR Haaglanden. "SIORH: 'Tweede Kamer-voorzitter, eerbiedig de rechten van moslims in Nederland'." (5 februari 2020). Geraadpleegd via: www.siorhaaglanden.nl.

SIOR Haaglanden. "Wie zijn wij?" Geraadpleegd via: www.siorhaaglanden.nl.

Tierolf, Bas, et al. "Vijfde rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland." *Verwey Jonker Instituut* (december 2016). Geraadpleegd via: www.verwey-jonker.nl.

Vossen, John-Boy. "Bewoners Leidschendam-Voorburg organiseren eigen burgerreferendum over komst azc." *OmroepWest* (12 november 2015). Geraadpleegd op: www.omroepwest.nl.

Wagenaar, Willem. Factsheet Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes, *Anne Frank Stichting*, (januari 2019).

Websites:

www.stichtingeenheid.nl.

www.drimble.nl.

www.idverzet.org.

www.kafka.nl.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Over NTA

Nuance door Training en Advies

Nuance door Training & Advies (NTA) is een onderzoeks- en adviesbureau in het sociale veiligheidsdomein. Ons advies en onderzoek richten zich op de veiligheidsthema's 'gewelddadig extremisme' en 'radicalisering' en op sociale vraagstukken die samenhangen met polarisatie.

NTA levert een belangrijke bijdrage aan de (persoonsgerichte) aanpak van radicalisering en gewelddadig extremisme. We staan onder andere gemeenten bij in de duiding van radicaliseringsproblematiek en ondersteunen professionals uit het veiligheidswerkveld met advies en opleiding. Onze adviseurs en onderzoekers werken onder meer als deskundigen in strafrechtzaken en we worden regelmatig gevraagd door internationale organisaties, zoals de Verenigde Naties, om onze kennis en kunde te delen met andere landen.

NTA beschouwt het als taak om tijdig de gevaren van extremisme, radicalisering en polarisatie te signaleren en hierover te communiceren. Dit doen we onder meer vanuit fundamenteel onderzoek en door continu de praktijk te monitoren. Onze onderzoeksmethoden komen voort uit de antropologie. Dit betekent dat we het perspectief van de ander willen begrijpen en dit perspectief diepgaand inzichtelijk willen maken. Dat doen we door primaire bronnen te gebruiken en via contextueel, langdurig en diepgaand veldonderzoek. Onze methode stelt ons in staat om professionals te equiperen om geïnformeerd beleid te ontwikkelen en uit te voeren.

Bijlage 2: Extreemrechtse ideologie en beweging

Door de jaren heen is extreemrechts in vele vormen verschenen. In deze bijlage benoemen we in het kort de ontwikkeling van de extreemrechtse ideologie met daarbij een aantal invloedrijke internationale stromingen. Dit is nadrukkelijk een vogelvlucht: we beperken ons tot een aantal stromingen en delen van de geschiedenis. De extreemrechtse ideologie heeft veel vertakkingen en is een complexe wereld die niet makkelijk in hokjes te plaatsen is.

De Conservatieve Revolutie en fascisme

De Conservatieve Revolutie was een Duitse gedachtenschool gebaseerd op ultranationalisme: de organische volkscultuur beschermen, (technische) moderniteit realiseren en de hergeboorte bereiken van een autoritaire staat die soldaten en arbeiders verheerlijkt. Het doel van deze beweging was de overwinning op *"de egalitaire decadentie over liberalisme, socialisme en traditioneel conservatisme."*¹¹⁶ Een deel van deze gedachtenschool heeft zich ontwikkeld tot het fascisme.

Nieuw Rechts, Nouvelle Droite, New Right

Na de Tweede Wereldoorlog lag er een smet op dit soort ideeën. Een groep denkers, de Nouvelle Droite, besloot hun denkbeelden niet via extremisme, activisme of politiek te verwezenlijken, maar met 'metapolitiek'.¹¹⁷ Dit betekent: een politiek systeem veranderen door de cultuur en de norm eromheen te veranderen.

De Identitaire Beweging

Rond 2002 ontwikkelde zich uit de ideeën van deze beweging een meer activistische versie die bekend kwam te staan als de Identitaire Beweging.¹¹⁸ Deze beweging met vooral jonge activisten verspreidde zich over heel Europa.¹¹⁹ Deze Identitairen maken een scheiding tussen 'ons' en 'de ander'. Dit doen ze door zich te focussen op identiteit en cultuur, in plaats van ras.¹²⁰

Alt-right

Rond de Amerikaanse presidentsverkiezingen in 2016 ontwikkelde een nieuwe stroming van extreemrechts. Dit viel samen met spanningen rondom een vluchtelingenstroom uit Syrië in Europa. Deze stroming ging later alt-right heten. Het ontwikkelde zich vooral online in de subculturen rondom memecultuur, gamercultuur en online cultuur.¹²¹ Alt-right als term is bedacht door Richard Spencer, een Amerikaanse white nationalist.¹²² Met deze term moesten extreme ideeën mainstream worden.¹²³ Online gesprekken van alt-right waren vooral gericht tegen links activisme, feminisme, globalisme, de elite, de islam en waren pro-westerse cultuur en vrijheid van meningsuiting.¹²⁴

Ideologie van extreemrechts

De beweging volgt niet één specifieke ideologische lijn. Er is zelfs onderling conflict over welke lijn precies gevolgd moet worden. Toch zijn er wel thema's die steeds terugkomen in diverse onderzoeken naar de ideologie van extreemrechts. Extreemrechts-expert Cas Mudde heeft definities vergeleken en vond de volgende terugkomende thema's: nationalisme, racisme, xenofobie, anti-democratie en de wens voor

een sterke staat.¹²⁵ In deze bijlage zullen we kort stilstaan bij een aantal extreemrechtse narratieven die we hebben gebruikt in deze quickscan. Deze narratieven baseren we op verschillende onderzoeken en publicaties.¹²⁶ Dat zijn onder andere onderzoeken naar online extreemrechtse gemeenschappen,¹²⁷ manifesten van rechts-extremisten¹²⁸ en onze eigen expertise uit veldwerk en (online) praktijkobservatie. Voor uitgebreidere informatie, zie de publicatie *'De nieuwe generatie extreemrechts en haar online schaduw'* van NTA (2018).

1. **De strijd:** rassenoorlog, anti-multiculturalisme, accelerationisme
2. **De eigen groep:** (etnisch) nationalisme, het Avondland
3. **De 'ander':** rassenleer, identitairisme, vijfde colonne, kolonialisme
4. **Gendernormen/het gezin:** genderideologie, anti-feminisme, manosphere, incels, rassenvermenging
5. **De corrupte elite:** cultuurmarxisme, cultuur- of beschavingsoorlog
6. **Omvolking:** etnische vermenging
7. **Ecofascisme:** 'Blut und Boden'-idealen, verbinding tussen volk en land
8. **Cultuurmarxisme:** linkse, bolsjewistische, marxistische¹²⁹ elite vervreemdt een volk van zijn identiteit. Branton Tarrant (aanslagen Nieuw-Zeeland) en Anders Breivik (aanslag Noorwegen) spraken in hun manifesten expliciet hierover.

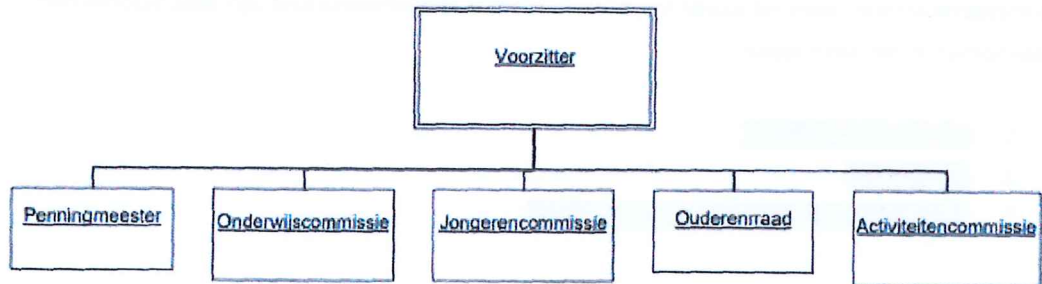
Bijlage 3: Overige actoren

De onderstaande actoren zijn in de eerste fase (bureauonderzoek) van het onderzoek meegenomen. Omdat tijdens de veldwerkfase bleek dat er geen salafistische invloeden aanwezig waren of dat de salafistische actoren geen rol spelen in de lokale islamitische infrastructuur zijn deze actoren niet opgenomen in het eindrapport.

1. [REDACTED] III
2. [REDACTED] III
3. [REDACTED] III

Bijlage 4: Positie van de voorzitter

In het enigszins gedateerde beleidsplan (datum van schrijven is onbekend) van voorzitter Ahouch visualiseert hij de organisatiestructuur als volgt:

130

Bijlage 5: Stickers veldwerk

De onderstaande stickers zijn gevonden op 6 maart 2020.

Sticker van de revolutionaire eenheid.

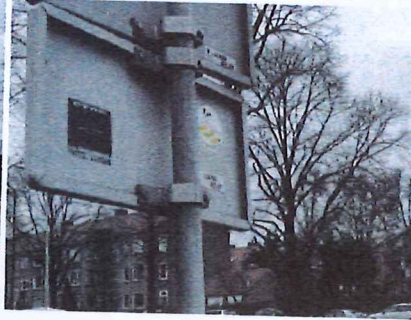

"Vernietig het Kapitalisme. Revolutionaireenheid.nl"

Stickers van Identitair verzet

Een selectie van stickers van Identitair verzet in Leidschenhage, bij het Voorburg station, bij de Prins Bernhardlaan en Gouverneurskade.

Antifascistische stickers.

“racisme stoppen” van AFAden Haag.nl

AFA

“Tegen Nazies” en Afa sticker

Anti klimaatbeleid stickers

“StoP EaTing MeAt AnD PaY mORe taxes tO ChAnGe ThE WeAtHeR”

Klimaatbeleid stickers en veganisme stickers.

"Go Vegan" sticker

Extinction Rebellion

"Shell must fail" campagne van Code Rood

Extinction Rebellion

Extinction Rebellion en "Dier vriendelijk vlees bestaat niet."

EINDNOTEN

- ¹ <https://allecijfers.nl/gemeente/leidschendam-voorburg/>
- ² Interview met anonieme respondent, [REDACTED]
- ³ Interview met anonieme respondent, [REDACTED]
- ⁴ Bernard, H. Russel, *Research methods in anthropology: Qualitative and quantitative approaches*, 3^e editie, (Amerika: AltaMira Press, 2002).
- ⁵ Atkinson, P. en M. Hammersley, "Ethnography and participant observation," in: N.K. Denzin N.K. en Y.S. Lincoln et al., *Handbook of Qualitative Research*, (Thousand Oaks: Sage Publications, 1994), 248-261.
- ⁶ Nederlands, Engels, Arabisch.
- ⁷ Fusch, P. et al., "Denzin's Paradigm Shift: Revisiting Triangulation in Qualitative Research," *Journal of Social Change Vol.10* (2018), geraadpleegd op 10 april 2020 via: <https://scholarworks.waldenu.edu/jsc/vol10/iss1/2/>
- ⁸ Berger, Maurits S., *Islam binnen de dijken: gids voor gemeentebeleid inzake islam, sociale cohesie en deradicalisering*, (Amsterdam: Aksant, 2010), 33.
- ⁹ Obdeijn, Herman en De Mas, Paolo, *Geschiedenis van Marokko*, (Uitgeverij Bulaaq: Amsterdam, 2012), 175.
- ¹⁰ Berger, Maurits S., *Islam binnen de dijken: gids voor gemeentebeleid inzake islam, sociale cohesie en deradicalisering*, (Amsterdam: Aksant, 2010), 33.
- ¹¹ Vanwege de focus van dit onderzoek op salafisme richten we ons alleen op de soennitische stroming binnen de islam (90% van de moslims wereldwijd).
- ¹² Ibid., 33 en Lauzière, Henri, *The Making of Salafism: Islamic Reform in the Twentieth Century. Religion, Culture, and Public Life*, (New York: Columbia University Press, 2016), 31, 32.
- ¹³ Roex, I., *Leven als de profeet in Nederland. Over de salafi-beweging en democratie*, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2013).
- ¹⁴ Meijer, Roel, *Global Salafism*, (Oxford: Oxford University Press, 2009).
- ¹⁵ Zie voor meer informatie over zelfdefinitie van salafisten Roex, Ineke, *Leven als de profeet in Nederland: Over de salafi-beweging en democratie: Proefschrift*, (Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 2013), 90-94.
- ¹⁶ Deze driedeling vindt zijn oorsprong in het artikel van Quintan Wiktorowicz, Anatomy of the Salafi Movement. Deze indeling is slechts een modelmatige weergave van de uiterst complexe werkelijkheid. Stromingen overlappen elkaar en er is ook interne variatie. Ook is het belangrijk aan te geven dat gelovigen in hun religieuze beleving soms salafistische geloofsinterpretaties combineren met andere geloofsinterpretaties. De scheidslijnen tussen salafistische en niet-salafistische groepen is daardoor ook niet altijd scherp te trekken. We spreken dan van een salafistische oriëntatie.
- ¹⁷ Roex, I. Stiphout, S. van, en Tillie, J., *Salafisme in Nederland: aard, omvang en dreiging*, (Amsterdam: Instituut voor Migratie- en Etnische Studies, 2010), 31.
- ¹⁸ KVK-uittreksel: 40412492
- ¹⁹ Ahouch, M., "Beleidsplan, Een moskee is meer dan alleen een gebedshuis," *Stichting Eenheid*, 3.
- ²⁰ www.facebook.com/stichtingeenheid
- ²¹ www.facebook.com/stichtingeenheid
- ²² KVK-uittreksel: 27282850
- ²³ [REDACTED]
- ²⁴ Ahouch, M., "Beleidsplan, Een moskee is meer dan alleen een gebedshuis," *Stichting Eenheid*, 7.
- ²⁵ Gesprek met gemeentelijke professional, [REDACTED]
- ²⁶ Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [REDACTED]
- ²⁷ Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [REDACTED]
- ²⁸ Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [REDACTED]
- ²⁹ [REDACTED]
- ³⁰ [REDACTED]
- ³¹ KVK-uittreksel: 816848129
- ³² Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [REDACTED]
- ³³ Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [REDACTED]
- ³⁴ Interview met gemeentelijke professional, [REDACTED]
- ³⁵ Ahouch, M., "Beleidsplan, Een moskee is meer dan alleen een gebedshuis," *Stichting Eenheid*, 8.
- ³⁶ Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [REDACTED]
- ³⁷ Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [REDACTED]

- 38 www.stichtingeenheid.nl/anbi
- 39 Dit is een gangbare methodiek. Het wordt in veel moskeeën gebruikt.
- 40 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee [redacted].
- 41 Roex, Ineke et al, Salafisme in Nederland: Aard, omvang en Dreiging, (IMES/CBS, 2010), 83.
- 42 Oxford Islamic Studies, "Muhammad Ibn Abd al-Wahhab," geraadpleegd op 18 juni 2019 via:
www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e916
- 43 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 44 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 45 Bericht [redacted] : <https://www.facebook.com/stichtingeenheid>
- 46 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 47 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- en www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 48 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 49 Bericht [redacted] : <https://www.facebook.com/stichtingeenheid>
- 50 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 51 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 52 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 53 www.facebook.com/ [redacted]
- 54 Diverse gesprekken en observaties in de Tawheed-moskee, [redacted].
- 55 Ahouch, M., "Beleidsplan, Een moskee is meer dan alleen een gebedshuis," *Stichting Eenheid*, 14.
- 56 Ahouch, M., "Beleidsplan, Een moskee is meer dan alleen een gebedshuis," *Stichting Eenheid*, 14.
- 57 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted].
- 58 [redacted]
- 59 [redacted]
- 60 <https://drimble.nl/> [redacted]
- 61 KVK-uitreksel: [redacted]
- 62 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted].
- 63 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted].
- 64 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted].
- 65 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted].
- 66 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted].
- 67 [redacted]
- 68 Interview met gemeentelijke professional, [redacted].
- 69 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted].
- 70 Interview met gemeentelijke professional, [redacted].
- 71 www.stichtingeenheid.nl/anbi
- 72 SIOR Haaglanden, "Wie zijn wij?" geraadpleegd op 8 april 2020 via: <https://siorhaaglanden.nl/wie-zijn-wij/>
- 73 SIOR Haaglanden, "Moslims nemen verantwoordelijkheid en sluiten hun moskeeën," geraadpleegd op 8 april 2020 via: <https://siorhaaglanden.nl/2020/03/20/moslims-nemen-verantwoordelijkheid-en-sluiten-moskeeen/>
- 74 SIOR Haaglanden, "SIORH: 'Tweede Kamer-voorzitter, eerbiedig de rechten van moslims in Nederland'," (5 februari 2020), geraadpleegd op 8 april 2020 via: <https://siorhaaglanden.nl/2020/02/05/siorh-tweede-kamer-voorzitter-eerbiedig-de-rechten-van-moslims-in-nederland/>. SIORH is op dit moment de prominentste regionale koepelorganisatie.
- 75 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 76 www.facebook.com/sabielpo/
- 77 www.facebook.com/sabielpo/ [redacted]
- 78 www.facebook.com/sabielpo/ [redacted]
- 79 www.facebook.com/ [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]
- [redacted]

- 80 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 81 www.facebook.com/stichtingeenheid/ [redacted]
- 82 <https://www.facebook.com/> [redacted]
- 83 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted]
- 84 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted]
- 85 Diverse gesprekken en observaties rondom de Tawheed-moskee, [redacted]
- 86 Gesprek met gemeentelijke professional, [redacted]
- 87 NTA, "De nieuwe generatie extreemrechts en haar online schaduw", oktober 2018
- 88 <https://www.idverzet.org/> [redacted]
- 89 Observaties in Leidschendam-Voorburg, 6 maart 2020.
- 90 <https://www.omroepwest.nl/nieuws/2986560/Bewoners-Leidschendam-Voorburg-organiseren-eigen-burgerreferendum-over-komst-azc>
- 91 <https://www.omroepwest.nl/nieuws/3221697/Komst-azc-in-Leidschendam-Voorburg-onzeker>
- 92 Tierolf, Bas, et al., "Vijfde rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland," *Verwey Jonker Instituut* (december 2016), 44, geraadpleegd op 12 april 2020 via: https://www.verwey-jonker.nl/doc/2016/116007_Vijfde_rapportage_racisme-antisemitisme_extreemrechts_geweld_Nederland_web.pdf
- 93 Zie het bericht van 15 november 2015 onderaan de pagina: <https://kafka.nl/> [redacted]
- 94 ID Verzet, "Dank voor het offer," (12 mei 2017), geraadpleegd op 12 april 2020 via: <https://www.idverzet.org/> [redacted]
- 95 Zie het bericht van 14 november 2015 onderaan de pagina: <https://www.kafka.nl/> [redacted]
- 96 <https://www.idverzet.org/> [redacted]
- 97 Zie het bericht van 9 juni 2016 onderaan de pagina: <https://kafka.nl/> [redacted]
- 98 Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Januari 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes, Anne Frank Stichting, januari 2019. p. 58
- 99 Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Januari 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes, Anne Frank Stichting, januari 2019. p. 59
- 100 RN7, "Radicaal-rechtse RVF eist sluiting voormalig kraakpand grote broek," (27-10- 2018). en De Gelderlander, "Extreem-rechts ziet af van demonstratie bij Grote Broek," (2-11- 2018).
- 101 RN7, "Radicaal-rechtse RVF eist sluiting voormalig kraakpand grote broek," (27-10- 2018).
- 102 Wagenaar, Willem. Factsheet, Update Januari 2019 Extreemrechts in Nederlandse Gemeentes, Anne Frank Stichting, januari 2019. p. 59
- 103 De Groot, I. Neonazi-demonstratie bij ambassade Israël gaat niet door, veiligheid werd niet gegarandeerd. AD. 18-9-2019 <https://www.ad.nl/den-haag/neonazi-demonstratie-bij-ambassade-israel-gaat-niet-door-veiligheid-werd-niet-gegarandeerd~ad55b497/>
- 104 [redacted]
- 105 Groot, Ingrid de, "Woede over protestactie neonazi's: 'Pijnlijk dat demonstratie niet verboden wordt'," AD (5 september 2019), geraadpleegd op 14 april 2020 via: www.ad.nl/den-haag/woede-over-protestactie-neonazi-s-pijnlijk-dat-demonstratie-niet-verboden-wordt~af947a00/
- 106 Facebookpagina Hollandse traditie Groep <https://www.facebook.com/HollandseTraditieGroep/>
- 107 <https://www.facebook.com/HollandseTraditieGroep/posts/> [redacted]
- 108 <https://www.facebook.com/HollandseTraditieGroep/posts/> [redacted]
- 109 <https://www.facebook.com/HollandseTraditieGroep/> [redacted]
- 110 Observaties in Leidschendam-Voorburg, 6 maart 2020.
- 111 Kompagnie, Anne, "Anti-islamitische teksten huis-aan-huis verspreid in Prinsenhof Leidschendam," AD (4 juli 2019), geraadpleegd op 18 december 2019 via: www.ad.nl/den-haag/anti-islamitische-teksten-huis-aan-huis-verspreid-in-prinsenhof-leidschendam~a1b5d29d/
- 112 Zie het bericht van 7 juni 2016 onderaan de pagina: <https://www.kafka.nl/> [redacted]

- ¹¹³ Cerberus, "Werkstraf geëist tegen Voorburger vanwege stalkmails over AZC," *AD* (19 april 2018), geraadpleegd op 12 april 2020 via: www.ad.nl/den-haag/werkstraf-geest-tegen-voorburger-vanwege-stalkmails-over-azc~a769c295/?utm_campaign=socialsharing_web&utm_medium=social&utm_source=twitter
- ¹¹⁴ Observaties in Leidschendam-Voorburg, 6 maart 2020.
- ¹¹⁵ Observaties in Leidschendam-Voorburg, 6 maart 2020.
- ¹¹⁶ Bar-On, T. Transnationalism and the French Nouvelle Droite, *Patterns of Prejudice*, 45:3, 2011.
- ¹¹⁷ Hawley, G. *Making sense of the Alt Right*, Columbia University Press, 2017. p. 37
- ¹¹⁸ Camus, J. The identitarian movement and the construction of European origin. *Fondation Jean-Jaurès* 1-5-2018
- ¹¹⁹ Hawley, G. *Making sense of the Alt Right*, Columbia University Press, 2017, p. 37
- ¹²⁰ NTA, *De nieuwe generatie extreemrechts en haar online schaduw*, 2018
- ¹²¹ NTA, *De nieuwe generatie extreemrechts en haar online schaduw*, 2018
- Nagle, A., *Kill all normies, online culture wars from 4chan and tumblr to Trump and the Alt Right*, John Hunt publishing, 2017
- ¹²² Valk, G. *Machtsgreep van de Alt Right*. NRC. 18-10-2019 18-10-2019
- ¹²³ Anglin, A. *A normies guide to the Alt Right*, Daily Stormer. 2016
- ¹²⁴ Squirrell, T. Linguistic data analysis of 3 billion Reddit comments shows the alt-right is getting stronger. *Alt-Right Open Intelligence Initiative*, 2017
- ¹²⁵ Mudde, C, *The war of words defining the extreme right party family*, *West European Politics* 19(2). 1996 p. 229
- ¹²⁶ Zoals Hawley, G. *Making sense of the Alt Right*, Columbia University Press, 8-7-2017 en Maly, I. *Nieuw Rechts*, Epo. 1-2018
- ¹²⁷ Zoals Kadijk, W. *Hidden lol and hate, Extremist narratives in extreme right memes on Hiddenlol.com*. Universiteit Leiden, 21-7-2019
- Squirrell, T. Linguistic data analysis of 3 billion Reddit comments shows the alt-right is getting stronger. *Alt-Right Open Intelligence Initiative*, 18-8-2017
- ¹²⁸ O. a. het manifest van de terrorist in Noorwegen (2011), Guillaume Faye (2001), James Mason (1990), teksten van Andrew Anglin (2016) en het manifest van de terrorist in Christchurch (2019).
- ¹²⁹ Marxisme wordt vaak gezien als de basis van het communisme. Zie: Oxford Reference, "*Marxism*," geraadpleegd op 25 september 2019 via: www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100137757 Bolsjewisme is de interpretatie van communisme door de bolsjewieken.
- ¹³⁰ Ahouch, M., "Beleidsplan, Een moskee is meer dan alleen een gebedshuis," *Stichting Eenheid*, 7.

Formulier voor het opstellen van verplichtingen

AAN: verplichtingen@leidschendam-voorborg.nl

ONDERWERP: Verplichting

Naam leverancier	Nuance door training en advies
Adres	Diepenveenseweg 147
Postcode	7413 AP
Plaats	Deventer
IBAN	NL58 BUNQ 2034601181
Relatienummer	
Opdracht voor	Het verrichten van een ketenveldanalyse om de informatiepositie van de gemeente te vergroten, met een focus op netwerken, ontwikkelingen en trends op het gebied van salafisme en extreemrechts.
Nettobedrag (excl. BTW) van de verplichting (regel)	12.900 euro (excl. BTW)
Kostencategorie (6 cijfers)	64000013
Activiteit of investeringskrediet (8 cijfers) of voorziening (10 cijfers)	<u>438000</u>
Project (4 cijfers)	Aanpak Radicalisering
Heb je meer dan 1 boekingsregel nodig?	Nee
Hoeveel extra regels?	-
Start levering	01-02-2020
Einde levering	mei 2020, enige uitloop door corona
Afdeling	Afd. WIJZ, team lokale kamer
P&O (alleen in geval van inhuur-/uitzendkracht(en)) Is voor deze inhuuropdracht samengewerkt met P&O met behulp van Flextender?	Ja/Nee
Inkoop Is inkoop betrokken bij deze opdracht?	Nee <i>Let op de inkoop- en aanbestedingsregels. Bekijk de groepspagina op Wij van LV: https://wijvanlv.nl/groups/513-inkoop-voor-de-gemeente/welcome</i>
Stuur als bijlage(n) onderliggende document(en) mee zoals een offerte, opdrachtbrief, contract etc.	-
Alleen voor afdeling WIJZ Woonachtig in gemeente:	☐ Leidschendam-Voorburg

Voor meer informatie over verplichtingen, bekijk de groepspagina op Wij van LV:
<https://wijvanlv.nl/groups/622-verplichtingen/welcome>

**Leidschendam-
Voorburg**

Gemeente Zoetermeer EMAIL
Postbus 15
2700 AA ZOETERMEER

Afdeling Bedrijfsvoering
Koningin Wilhelminalaan 2
Leidschendam
Postbus 1005
2260 BA Leidschendam

Telefoon 14 070

www.leidschendamvoorburg.nl
info@leidschendam-voorburg.nl
Btw nummer: NL.8102.08.891.B.01

Factuur

Datum: 05/10/2020

Contactpersoon : [REDACTED] ||
Telefoonnummer: 070-300 [REDACTED] ||

Omschrijving	BTW	Bedrag
VVH/012 Versterkingsgelden lokale aanpak van radicalisering.	-	67.000,00
Analyse NTA naar krachtenveld extremisme en polarisering	-	59.085,00

Te betalen voor: **04/11/2020**
Op rekeningnummer NL31BNGH0285004905
t.n.v. Gemeente Leidschendam-Voorburg
te Voorburg.
Onder vermelding van:
Deb: **80740** Fact: **5252001366**

Totaal € **126.085,00**

Van: [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorburg.nl>
Verzonden: Friday, November 6, 2020 10:17:04 AM
Aan: [redacted]@ntadvies.nl; [redacted]@leidschendam-voorburg.nl>
Onderwerp: acties n.a.v. overleg

Hoi [redacted] en [redacted].
Ik heb de volgende acties genoteerd tijdens ons overleg:

- 1. [redacted] IV [redacted]
- 2. Op korte termijn inplannen van informeel college om de uitkomsten van het onderzoek en visie te presenteren. De sessie moet 2 uur duren. Contact opnemen met: [redacted]@leidschendam-voorburg.nl
- 3. Daarna naar de gemeenteraad, in de vorm van een sessie met fractievoorzitters. Dit kunnen we denk ik inplannen via [redacted] van de griffie.
- 4. [redacted] IV [redacted]
- 5. Klaas wil graag advies over een handelingskader voor politie (voor in de driehoek). Naar aanleiding van de bevindingen in dit rapport. Zodat we een gezamenlijke visie en strategie hanteren in de gemeente.
- 6. Bij samenwerking met organisaties duidelijke kaders stellen. Bijvoorbeeld bij inkoop. Zo waar nodig begrenzen.

Ik had nog een voorbeeldje gevonden van gemeente A'dam. De inhoud sluit misschien niet helemaal aan, maar ik vond de opzet wel aardig.
https://vng.nl/sites/default/files/Veiligheid/2019/infographic_aanpak_radicalisering_en_polarisatie-1%20%281%29.pdf

Vriendelijke groet,
[redacted]

070-300 [redacted]
Werkdagen: maandag, dinsdag, woensdag(ochtend), donderdag, vrijdag(middag)

Document 18

Van: [redacted] [redacted]@zoetermeer.nl>

Verzonden: Tuesday, February 9, 2021 11:42:57 AM

Aan: [redacted] [redacted]@leidschendam-voorborg.nl>

CC: [redacted] [redacted]@leidschendam-voorborg.nl>

Onderwerp: verantwoording versterkingsgelden 2020

Hoi [redacted],

De regeling vanuit het rijk voor de versterkingsgelden is vanaf 2020 een andere dan eerder, wat o.a. betekent dat we een financiële verantwoording moeten indienen. Jullie hebben bijgaande factuur gestuurd, en voor de verantwoording heb ik de onderliggende stukken nodig. Het gaat dan om:

- De factuur/facturen van NTA voor de analyse;
- De kostenverantwoording voor casusregie.

IV

De deadline die ik hiervoor heb is heel krap, dus daar ga ik jou ook mee lastig vallen. Lukt het om deze gegevens uiterlijk donderdag aan te leveren? Als dat niet lukt dan hoor ik dat graag zo snel mogelijk, dan kan ik hier overleggen of er uitloop mogelijk is.

Groeten,

[redacted]

Document 24

Van: [redacted] @nctv.minijenv.nl>

Verzonden: vrijdag 12 maart 2021 09:48

Aan: [redacted] @zoetermeer.nl>; [redacted] @leidschendam-voorborg.nl>

CC: Versterkingsgelden - NCTV <versterkingsgelden@nctv.minijenv.nl>

Onderwerp: FW: onderbouwing gelden ZTM

Hoi [redacted] en [redacted],

Het klopt inderdaad dat ik heb aangegeven dat het geen probleem is om al in december 2019 te starten met de pre-analyse. Het zwaartepunt van de activiteit lag in 2020 en we willen juist dat er over de jaren heen structurele inzet kan plaatsvinden.

Gr, [redacted]

Van: [redacted] @zoetermeer.nl>

Verzonden: vrijdag 12 maart 2021 09:38

Aan: [redacted] @nctv.minijenv.nl>

Onderwerp: FW: onderbouwing gelden ZTM

Van: [redacted] @leidschendam-voorborg.nl>

Verzonden: vrijdag 12 februari 2021 08:29

Aan: [redacted] @zoetermeer.nl>

Onderwerp: onderbouwing gelden ZTM

Hoi [redacted],

IV

Wat betreft het totaalbedrag van NTA, volgens mij waren we in die nieuwe xls. wel uitgekomen met de factuur erbij uit 2019. De bijdrage die wij hebben ontvangen uit Zoetermeer € 59.085 excl. btw is gelijk aan de netto kosten die er zijn gemaakt. Onderstaande knipsels komen uit het bestand dat je gisteren hebt ontvangen. Als er daar toch een discrepantie in zit, bel of app me anders vandaag nog even. Dan zorg ik dat daar alsnog een toelichting op komt.

Bruto bedrag	Netto	Toelichting
25.282,95 €	20.895 €	Factuur 1
30.601 €	25.290 €	Factuur 2
4.538 €	3.750 €	Geen onderdeel van analyse
15.609 €	12.900 €	Factuur 3
6.164 €	5.094 €	Geen onderdeel van analyse
3.267 €	2.700 €	Geen onderdeel van analyse
1.681 €	1.390 €	Geen onderdeel van analyse
54.055 €	59.085 €	
	59.085 €	Zie tab Inkomsten ZTM
	-	Saldo facturatie

tbboek	Kostenpl	Project	Object	Verplichting	Bedrag	Factuur
10	64000016				-59.085,00	

Vriendelijke groet,

[redacted]

070-300 [redacted]

Werkdagen: maandag, dinsdag, woensdag(ochtend), donderdag, vrijdag(middag)

Van: [redacted] @zoetermeer.nl>

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 18:22

Aan: [redacted] @leidschendam-voorborg.nl>

Onderwerp: RE: Overzicht budgetten LK en onderbouwing gelden ZTM

Hoi [redacted],

Dank je, dit is top!

Ja, ik snap de tijdsdruk, bij jullie zal nu ook hard worden gewerkt aan de eindafrekening etc. over 2020, dat is hier niet anders. De tijdsdruk komt doordat het nu een andere rijksregeling is, en de verantwoording niet meer via de NCTV loopt ([redacted]). Ik was hier dus niet op voorbereid en heb twee weken gekregen om alles aan te leveren, en voordat ik er achter was wat ik van jullie nodig heb was ik ook een paar dagen verder. Het is de eerste keer dat we volgens deze regeling moeten verantwoorden (SiSa-verantwoording) en dat is voor mij ook ff uitzoeken hoe het werkt. Dus ik begrijp je punt, maar kan er nu helaas niks aan doen, anders dan intern aangeven dat ik de deadline niet haal maar dat ze de stukken zo snel mogelijk krijgen.

Voor volgend jaar moeten we op dezelfde manier verantwoorden, dus je kunt in januari vast de urenverantwoording opvragen [redacted]. Ik ben hier mapjes aan het aanmaken om gedurende het jaar alle stukken die ik nodig heb te verzamelen, dat scheelt me volgend jaar een hoop gedoe.

Over de facturen van NTA:

IV

IV

Groeten,

Van: [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorborg.nl>

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 17:17

Aan: [redacted] <[redacted]@zoetermeer.nl>

Onderwerp: FW: Overzicht budgetten LK en onderbouwing gelden ZTM

Urgentie: Hoog

Hoi [redacted],

Met veel dank aan onze financieel adviseur is het gelukt om de onderbouwing vandaag inzichtelijk te maken.

Bij mijn vorige mail aan jou had ik per abuis een andere factuur gevoegd.

De verwarring zat er verder in dat wij al één factuur in 2019 op de rekening hadden staan, maar met het Rijk ([redacted]) hadden afgesteld dat we die factuur alsnog mee mochten nemen in 2020.

Ik had vandaag toevallig een overleg staan met onze adviseur, waarin we hieraan voorrang konden geven.

IV

Als ze vanuit het nctv met die deadline komen, dan geef ik daar ook graag datzelfde signaal af.

Ik hoop dat je hier zo verder mee uit de voeten kunt!

Vriendelijke groet,

[redacted]

070-300 [redacted]

Werkdagen: maandag, dinsdag, woensdag(ochtend), donderdag, vrijdag(middag)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

Document 25

AGENDA INFORMEEL COLLEGE

Datum	16 maart 2021
Tijd	13:30 - 15:00
Locatie	Auditorium?
Gasten:	█ (Nuance door Training en Advies)
Ambtelijk:	█ (OOV), █ en █ (Lokale Kamer)

Nr.	Agendapunt	Indicatie	Verwijzing bijgevoegd document of mondelinge toelichting
1.	Opening		Door Klaas Tigelaar
2.	Resultaten krachtenveldanalyse	30-45 minuten	Door █ (NTA)
3.	Waar staan we nu?	15 minuten	Door █ & █
4.	Vervolgstappen <ul style="list-style-type: none"> • Handelingskader • Gemeenteraad	25 minuten	Door █ & █ Bijlage: Concept Handelingskader
5.	Afsluiting		

Van: [redacted] @leidschendam-voorborg.nl>

Verzonden: Thursday, May 27, 2021 9:19:08 AM

Aan: [redacted] @leidschendam-voorborg.nl>; [redacted] @leidschendam-voorborg.nl>

Onderwerp: Concept Handelingskader Problematisch Gedrag 10-3-2021

Hoi allebei,

Ter informatie staat nog het handelingskader in de bijlage.

Ik heb deze nu niet meegestuurd naar [redacted] (ter agendering), maar goed om het zelf weer even scherp te hebben.

Vriendelijke groet,

[redacted]

070-300 [redacted]

Werkdagen: maandag, dinsdag, woensdag(ochtend), donderdag, vrijdag(middag)

Concept Handelingskader Problematisch Gedrag

Gemeente Leidschendam-Voorburg

Inhoud

Aanleiding	2
Wat is problematisch gedrag?	2
Wat kan zorgen dat een salafistische, extreemrechtse of -linkse oriëntatie zich in problematisch gedrag vertaalt?	2
Omgang met problematische gedragingen.....	4
Voorstel: uitvoeringskader problematisch gedrag	5
Casusvoorbeelden	7

**Leidschendam-
Voorburg**

Aanleiding

IV

Wat is problematisch gedrag?

Met problematisch gedrag bedoelen we gedrag dat binnen de grenzen van de wet valt, maar dat onze democratische rechtsorde (op lange termijn) dreigt te ondermijnen¹. Het gaat hierbij om de volgende typen gedrag:

Problematisch gedrag				
Gedrag dat onverdraagzaamheid jegens anderen bevordert op basis van ras, geslacht, geloof, nationaliteit of overtuiging.	Gedrag dat de grondrechtelijke rechten en vrijheden van anderen afwijst of in het geding brengt.	Gedrag dat de legitimiteit van democratische instituties (zoals politie, rechterlijke macht of lokale overheid) afwijst.	Gedrag dat het werk van ambtsdragers (zoals agenten, rechters of ambtenaren) afwijst of belemmert.	Gedrag dat democratische processen (zoals raadsvergaderingen, rechtzaken of het publieke debat) afwijst of belemmert.

Wat kan zorgen dat een salafistische, extreemrechtse of -linkse oriëntatie zich in problematisch gedrag vertaalt?

Binnen de thema's bestaat er een grote diversiteit. Om deze vraag te beantwoorden is het daarom nodig om het salafisme en extreemrechtse en linkse oriëntatie eerst binnen de kaders van de democratische rechtsorde te plaatsen. De democratische rechtsorde bestaat uit twee dimensies: een horizontale en verticale lijn (zie figuur 1).

¹ Genoemd in: afwegingskader Problematisch gedrag, Rijksoverheid. Bron: Bureaubeke.nl

Figuur 1. Horizontale en Verticale lijn Democratische rechtsorde.

1. *Toelichting verticale lijn:*

De verticale lijn geeft de relatie tussen de burger en overheid weer. Het gaat enerzijds over de bescherming van burgers tegen een te bemoeizuchtige overheid. Denk hierbij aan het waarborgen van grondrechten van inwoners, zoals de vrijheid van meningsuiting en godsdienstvrijheid. Anderzijds valt daarom ook het denken vanuit begrenzen, wetgeving en veiligheid onder deze lijn. Partners met een lokale of nationale veiligheidstaak kijken met name vanuit een veiligheidsbril naar gedrag.

2. *Toelichting horizontale lijn:*

De horizontale lijn geeft de relatie tussen burgers onderling weer. De overheid heeft hier geen primaire rol, maar faciliteert wel de werking van de democratische rechtsorde als manier van samenleven. Het denken vanuit burgerschap, sociale cohesie en participatie valt bijvoorbeeld onder deze lijn.

De eerste stap om een handelingskader vorm te geven, is om een antwoord te geven op de vraag hoe salafistische, extreemrechtse en -linkse invloeden zich kunnen vertalen in problematisch gedrag:

IV

Omgang met problematische gedragingen

Veel zorgen over gedrag zijn geen veiligheidsproblemen (de verticale lijn), maar betreffen juist de sociale cohesie (de horizontale lijn). Voor de gemeente komen de twee lijnen in de praktijk dicht bij elkaar door de specifieke taken die zij heeft in het sociaal domein en op het gebied van openbare orde en veiligheid. Voor de omgang met problematisch gedrag zijn er twee algemene zienswijzen die de gemeente kan volgen:

Nationale overheidslijn

1. *Alle vormen van salafisme, extreemrechts en/of links kunnen leiden tot veiligheidsproblematiek.*

Nationale veiligheids- en inlichtingendiensten richten zich op het beschermen van de nationale veiligheid. Waar (strafrechtelijke) grenzen worden overschreden, treden de diensten op. Uit die focus op nationale veiligheid in combinatie met preventie volgt ook de visie dat alle vormen van het salafisme, extreemrechts en -links kunnen leiden tot veiligheidsproblematiek. Dit geldt ook in de sociale cohesie-lijn. De redenering hierachter is dat er (op de langere termijn) veiligheidsrisico's kunnen ontstaan voor de manier van samenleven, als er een afbreuk van de democratische rechtsorde ontstaat. Die visie zorgt in de praktijk regelmatig voor onrust, omdat salafisten, extreemrechtse en -linkse mensen beschouwd kunnen worden als extremisten terwijl dit niet het geval hoeft te zijn.

Lokale overheidslijn

2. *De gemeente intervenueert niet op alle uitingsvormen van het salafisme, extreemrechts en -links, maar stelt wel duidelijke grenzen.*

De gemeente richt zich op het beschermen van de lokale openbare orde en veiligheid. De veiligheidslijn wordt gehanteerd wanneer er zich duidelijke veiligheidsrisico's voordoen. In dit kader hebben we het over mogelijke strafbare uitingen, en de opvolging hiervan in samenwerking met politie en justitie.

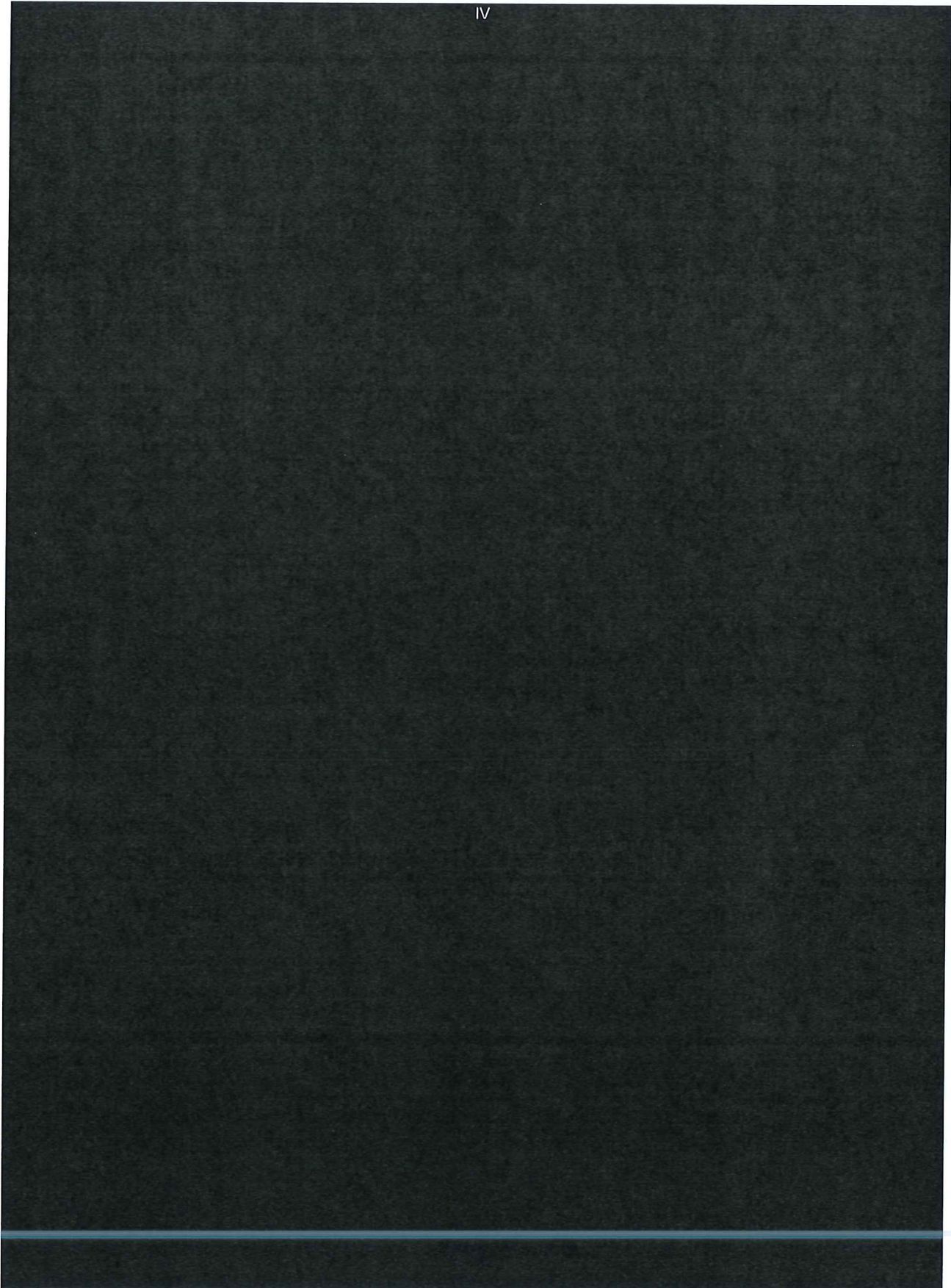
Op het gebied van sociale cohesie intervenueert de gemeente niet op alle uitingsvormen van het salafisme, extreemrechts en -links, omdat dit grondrechten (vrijheid van meningsuiting en godsdienst) kan schaden en wettelijke beginselen als legaliteit en gelijkheid kan aantasten. Een helder kader, zoals de grenzen van oproepen tot haat, onverdraagzaamheid en het beperken van anderen in het uitoefenen in hun grondrechten, zorgt voor duidelijkheid en een voorspelbare overheid.² Belangrijk om te vermelden is dat dit een brede verantwoordelijkheid vergt, niet alleen voor de burgemeester, maar voor het gehele college.

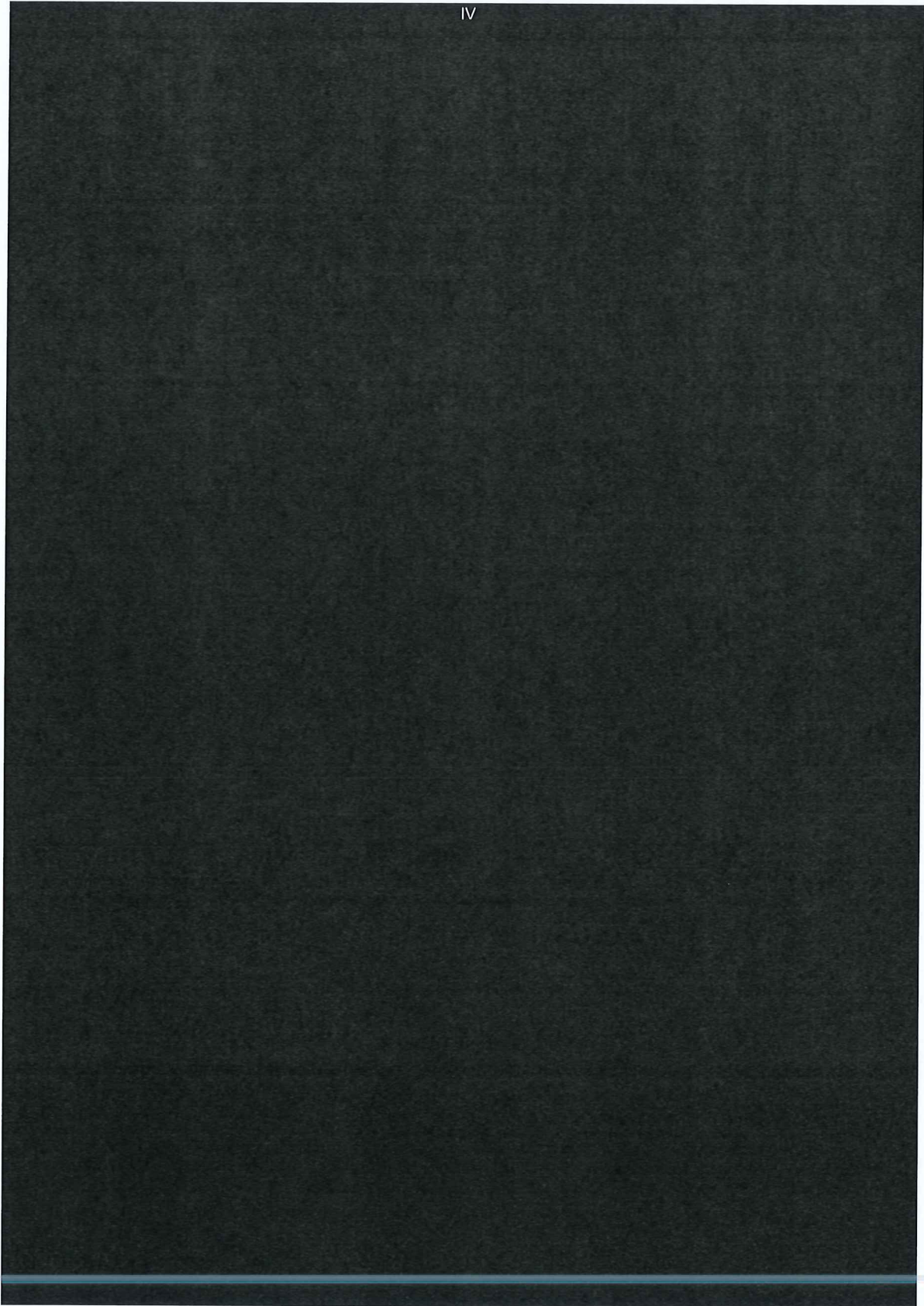
² Voorbeelden:

1. X stelt dat het jodendom en het christendom valse religies zijn. Dit wordt gezien als polemiek tussen overtuigingen en religies en wordt beschermd door de vrijheid van religie en meningsuiting. Hier is geen sprake van oproepen tot haat, onverdraagzaamheid of het beperken van anderen in hun grondrechten.
2. X roept op om de overheid niet te vertrouwen en niet met hen samen te werken. Dit valt niet onder oproepen tot haat, onverdraagzaamheid of het beperken van anderen in hun grondrechten. Op het moment dat X oproept om een vriend niet aan te geven als die een misdrijf heeft begaan, is er sprake van aantasting van de werking van de democratische rechtsorde (verticale lijn).

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 26 mei 2021 11:45
Aan: [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorborg.nl>
CC: [redacted] <[redacted]@ntadvies.nl>; [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorborg.nl>; [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorborg.nl>

Onderwerp: Oplegger Problematisch gedrag en vervolgstappen (overleg directie 13:00)

Hoi [redacted],

Hierbij nogmaals de oplegger, met hieronder een inleidende mail voor de directie:

In de bijlage staat een toelichting op het opvolgen van problematisch gedrag, extremisme en radicalisering in de gemeente LV.
Dit onderwerp staat op de agenda van de directe n.a.v. het bespreken van het Handelingskader Problematisch gedrag.
In het Informeel college is toen aandacht besteed aan dit gedrag, de verschijningsvormen en de mogelijkheden om hierop te acteren.

In dit overleg willen we graag doorpraten hoe we e.e.a. laten landen in de ambtelijke organisatie. Daarvoor staan wat ons betreft een aantal vraagstukken centraal:

- [redacted] IV
- [redacted] IV
- [redacted] IV
- [redacted] IV
- [redacted] IV

Vriendelijke groet,
[redacted]

Inleiding

De aanpak rondom extremisme en radicalisering is in Leidschendam-Voorburg *bottom-up* ontstaan. In 2014 werd de gemeente geconfronteerd met de eerste uitreizigers naar Syrië. Het opvolgen van die signalen vroeg om een nieuwe vorm van expertise binnen de organisatie. De aanpak van radicalisering werd in de uitvoering belegd bij de Lokale Kamer, met een nauwe betrokkenheid vanuit de burgemeester als portefeuillehouder. Die aanpak is gaandeweg doorgegroeid en verbreed naar de aanpak rondom (signalen van) problematisch gedrag. Het Handelingskader Problematisch gedrag is gepresenteerd in het informeel college. Naar aanleiding van die presentatie staan er een aantal vragen ter verheldering en concrete acties open in de ambtelijke organisatie.

Het is allereerst van belang om met elkaar stil te staan bij de interne rollen:

Rol B&W

Rol Directie

Rol Afdelingshoofden

Rol Lokale Kamer

IV

- **Het opdrachtgeverschap en de coördinatie rondom het thema**

IV

- **De opvolging van casuïstiek bij signalen van problematisch gedrag, radicalisering of extremisme**

IV

Van: [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorburg.nl>

Verzonden: woensdag 17 november 2021 12:37

Aan: [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorburg.nl>

CC: D [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorburg.nl>; [redacted]

<[redacted]@leidschendam-voorburg.nl>

Onderwerp: FW: persvraag NRC

Beste [redacted],

[redacted] heeft mij gevraagd de mail met de beantwoording van de vragen van NRC naar jou door te zetten.

Zie hieronder.

Vriendelijke groet,

[redacted]

070 300 [redacted]

**Leidschendam-
Voorburg**

Van: Pers Leidschendam-Voorburg

Verzonden: woensdag 29 september 2021 11:02

Aan: [redacted] <[redacted]@nrc.nl>

Onderwerp: RE: persvraag NRC

Beste [redacted],

In de bijlage de antwoorden op jouw vragen.

Vriendelijke groet,

[redacted]

070 300 [redacted]

**Leidschendam-
Voorburg**

Van: [redacted] <[redacted]@nrc.nl>

Verzonden: woensdag 22 september 2021 13:06

Aan: Pers Leidschendam-Voorburg <Pers@leidschendam-voorburg.nl>

Onderwerp: RE: persvraag NRC

Beste [redacted],

Mijn vragen zijn op 9 september verstuurd, daarom verbaast het mij enigszins om twee weken later te horen dat u de deadline niet haalt - én nog een week zou willen uittrekken voor de antwoorden. Ik zou het waarderen als ik uw antwoorden uiterlijk aanstaande vrijdag 24 september alsnog kan ontvangen.

Hartelijke groet,

[redacted]

NRC Handelsblad

Van: Pers Leidschendam-Voorburg <Pers@leidschendam-voorburg.nl>

Verzonden: woensdag 22 september 2021 11:56

Aan: [redacted] <[redacted]@nrc.nl>

Onderwerp: RE: persvraag NRC

Beste [redacted],

Onlangs heeft u vragen gesteld over adviesbureau NTA. U gaf aan dat uw deadline vandaag is. Het lukt ons niet om binnen de gestelde deadline de vragen te beantwoorden. We verwachten in de loop van volgende week te kunnen reageren op uw vragen. We rekenen op uw begrip hiervoor.

Vriendelijke groet,

[redacted]
070 300 [redacted]

Van: [redacted] <[redacted]@nrc.nl>

Verzonden: donderdag 9 september 2021 12:28

Aan: [redacted] <[redacted]@nrc.nl>

Onderwerp: persvraag NRC

Beste persvoorlichting,

Voor NRC Handelsblad werk ik aan een artikel over adviesbureau NTA (Nuance door Training en Advies). Veel gemeenten maken gebruik van dit bedrijf dat gespecialiseerd is in thema's rond radicalisering en extremisme. Voor mijn artikel probeer ik uit te zoeken waar gemeenten NTA precies voor inzetten, en of dit past binnen de privacywetgeving.

In verband daarmee heb ik de volgende vragen voor uw gemeente:

1. Heeft u in de afgelopen vijf jaar een of meerdere opdrachten verstrekt aan NTA?

Zo ja:

-hoe kwam u bij NTA uit?

-kunt u een volledig overzicht geven van deze opdracht(en)?

-kunt u een volledig overzicht geven van de kosten die hiermee gemoeid zijn?

2. Een van de producten van NTA is de zogeheten 'krachtveldanalyse', ook wel eens 'netwerkanalyse' genoemd. In zo'n onderzoek wordt de infrastructuur van een bepaalde gemeenschap in een gemeente in beeld gebracht, bijvoorbeeld de islamitische gemeenschap of extreemrechtse actoren. Heeft uw gemeente in het verleden NTA opdracht gegeven voor een dergelijk onderzoek?

Zo ja:

-wat is de datum van het onderzoek?

-welke organisaties zijn hiervoor onderzocht?

-is het onderzoek door de gemeente openbaar gemaakt? Waarom wel/niet?

-kunt u het onderzoek verstrekken aan NRC?

3. NTA kan de hiervoor beschreven 'krachtveldanalyse' op twee manieren uitvoeren voor een gemeente. De eerste manier is om de onderzochte organisaties te informeren over het feit dat NTA onderzoek komt doen (ook wel 'informed consent' genoemd). De tweede manier is om de onderzochte organisaties hiervan *niet* op de hoogte te stellen ('non-informed consent'). Heeft NTA voor uw gemeente onderzoek verricht zonder de onderzochte organisaties hiervan op de hoogte te stellen?

Zo ja:

-wat is de datum van het onderzoek?

-welke organisaties zijn hiervoor onderzocht?

- kunt u het onderzoek verstrekken aan NRC?
- kunt u de onderzoeksopdracht verstrekken aan NRC?
- waarom heeft de gemeente voor deze specifieke onderzoeksopzet gekozen?
- een belangrijke vraag voor een eventuele publicatie over dit onderwerp, is of het onderzoek en de gekozen onderzoeksmethode voldoet aan privacywetgeving. Is dit volgens de gemeente het geval? Waarom wel/niet?
- wat heeft de gemeente precies gedaan met de uitkomsten van het onderzoek?
- met welke (overheids)partners heeft de gemeente het onderzoek gedeeld?

Alvast dank voor het beantwoorden van deze vragen. Mijn deadline voor een reactie is woensdag 22 september.

Met vriendelijke groet,

||

Journalist NRC Handelsblad

06- ||

1. Heeft u in de afgelopen vijf jaar een of meerdere opdrachten verstrekt aan NTA?

Zo ja:

Ja.

-hoe kwam u bij NTA uit?

Naar aanleiding van een bijeenkomst, die georganiseerd werd door meerdere partijen waaronder NTA, zijn wij met deze partij in contact gekomen. Wij maken als gemeente gebruik van meerdere partijen voor de lokale aanpak van polarisatie, extremisme en radicalisering, waaronder NTA, de BeHr groep en Radar Advies.

-kunt u een volledig overzicht geven van deze opdracht(en)?

Vanaf 2019 hebben wij trainingen op het gebied van deskundigheidsbevordering gevolgd/ingekocht. Het gaat daarbij om trainingen over verschillende soorten van extremisme, radicalisering en polarisatie. Daarnaast hebben we een krachtenveldanalyse laten uitvoeren.

-kunt u een volledig overzicht geven van de kosten die hiermee gemoeid zijn?

De totale kosten van de hierboven genoemde opdrachten bedragen €152.745,58.

2. Een van de producten van NTA is de zogeheten 'krachtenveldanalyse', ook wel eens 'netwerkanalyse' genoemd. In zo'n onderzoek wordt de infrastructuur van een bepaalde gemeenschap in een gemeente in beeld gebracht, bijvoorbeeld de islamitische gemeenschap of extreemrechtse actoren. Heeft uw gemeente in het verleden NTA opdracht gegeven voor een dergelijk onderzoek?

Ja.

Zo ja:

-wat is de datum van het onderzoek?

Het onderzoek is gestart in december 2019 en afgerond in mei 2020.

-welke organisaties zijn hiervoor onderzocht?

De krachtenveldanalyse is ingezet om een beeld te krijgen van polarisatie en extremisme in de gemeente. Er is geen opdracht gegeven voor het onderzoeken van specifieke organisaties. Voor het onderzoek is gesproken met personen die deel uitmaken van organisaties in Leidschendam-Voorburg en anderen die kennis hadden van de lokale situatie. Het gaat in ieder geval om personen die deel uitmaken van de lokale gemeenschappen in Leidschendam-Voorburg.

-is het onderzoek door de gemeente openbaar gemaakt? Waarom wel/niet?

Het onderzoek is niet openbaar gemaakt, omdat het alleen bestemd was voor intern gebruik. Dat is ook de reden dat het onderzoek niet wordt verstrekt aan derden.

- kunt u het onderzoek verstrekken aan NRC?

Nee. Het onderzoek is niet openbaar gemaakt, omdat het alleen bestemd was voor intern gebruik. Dat is ook de reden dat het onderzoek niet wordt verstrekt aan derden.

3. NTA kan de hiervoor beschreven 'krachtenveldanalyse' op twee manieren uitvoeren voor een gemeente. De eerste manier is om de onderzochte organisaties

te informeren over het feit dat NTA onderzoek komt doen (ook wel 'informed consent' genoemd). De tweede manier is om de onderzochte organisaties hiervan *niet* op de hoogte te stellen ('non-informed consent'). Heeft NTA voor uw gemeente onderzoek verricht zonder de onderzochte organisaties hiervan op de hoogte te stellen?

Ja.

Zo ja:

-wat is de datum van het onderzoek?

Zie antwoord bij vraag 1

-welke organisaties zijn hiervoor onderzocht?

Zie antwoord bij vraag 2

-kunt u het onderzoek verstrekken aan NRC?

Zie antwoord bij vraag 2

-kunt u de onderzoeksopdracht verstrekken aan NRC?

De wens van de gemeente was om een beeld te krijgen van het krachtenveld van polarisatie en extremisme in de gemeente. Het beeld dient om doelgericht beleid te ontwikkelen, activiteiten te organiseren en prioriteiten te kunnen stellen voor 2020 en verder. Daarnaast beoogt het om meer inzicht te krijgen in de problematiek en voldoende informatie te genereren om handelingsperspectieven op te stellen. Op basis van deze opdracht is een offerte uitgebracht door NTA.

-waarom heeft de gemeente voor deze specifieke onderzoeksopzet gekozen?

Vanwege het feit dat gemeente Leidschendam-Voorburg geconfronteerd is met uitreizigers zijn we overgegaan tot een krachtenveldanalyse.

-een belangrijke vraag voor een eventuele publicatie over dit onderwerp, is of het onderzoek en de gekozen onderzoeksmethode voldoet aan privacywetgeving. Is dit volgens de gemeente het geval? Waarom wel/niet?

Het waarborgen van de openbare veiligheid was de aanleiding voor de krachtenveldanalyse. Wij hebben op dat moment niet zelf beoordeeld of de methode voldeed aan privacywetgeving. Wij hebben inmiddels onze Functionaris Gegevensbescherming gevraagd om dat alsnog te doen.

-wat heeft de gemeente precies gedaan met de uitkomsten van het onderzoek?

De uitkomsten hebben een bijdrage geleverd aan het versterken van de lokale aanpak ter voorkoming van radicalisering, extremisme en polarisatie. De uitkomsten zijn als achtergrondinformatie benut voor intern gebruik. Dit houdt in: om te kunnen duiden wat al bekend was vanuit onze eigen contacten met organisaties, om na te gaan of het beeld dat de gemeente had van de lokale situatie compleet was en of de gemeente geen blinde vlekken meer had als het ging om radicaliserende groepen. Tot slot is getoetst of in de preventie en aanpak van extremisme, radicalisering en polarisatie de juiste keuzes werden gemaakt.

-met welke (overheids-)partners heeft de gemeente het onderzoek gedeeld?

Het onderzoek was alleen voor intern gebruik en is daarom niet gedeeld met (overheids-)partners.

Van: [redacted] <[redacted]@leidschendam-voorborg.nl>

Verzonden: woensdag 20 oktober 2021 12:42 PM

Aan: [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]

CC: [redacted]

Onderwerp: FW: Achtergrondinformatie nav NRC-artikel

Van: [redacted] - BD/PACT <[redacted]@minjenv.nl>

Verzonden: woensdag 20 oktober 2021 11:20

Aan: PLS - NCTV <pls@nctv.minjenv.nl>; [redacted] - BD/PACT <[redacted]@minjenv.nl>

Onderwerp: Achtergrondinformatie nav NRC-artikel

Beste collega's,

De afgelopen weken hebben onze lokaal adviseurs en ondergetekende al geregeld met jullie contact gehad over de persvragen van het NRC. [redacted] IV

Net als jullie je waarschijnlijk aan het voorbereiden zijn op een raadsdebat, zo zijn wij bezig met de voorbereiding op een debat tussen onze minister en de Tweede Kamer.

In de voorbereiding hiervan zijn we zelf eerst alles op een rijtje aan het zetten en dat kost tijd. We hebben vanuit enkelen van jullie inhoudelijke vragen ontvangen die overeenkomen met onze eigen vragen. We hopen deze voor het weekend te kunnen beantwoorden.

Voor zover wat we nu al paraat hebben, willen we graag ter ondersteuning, ook voor jullie voorbereiding, bijgevoegde passages delen over de lokale aanpak en de context waarbinnen deze tot stand is gekomen, en waarom deze nog altijd essentieel is. Weet ons ook te vinden daar waar we nog meer ondersteuning kunnen bieden. Het debat met de Tweede Kamer moet eerst gevoerd worden voordat wij vanuit de NCTV uitgebreid op persvragen in kunnen gaan, anders dan de korte statements van afgelopen zaterdag aan o.a. NRC en gisteren aan de NOS (zie bijlage). Ik hoop ook hierbij op jullie begrip.

Hartelijke groet,

[redacted]

[redacted] Programma Aanpak Contraterrorisme (PACT)

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 16950 | 2500 BZ | Den Haag

M 06 [redacted]
[redacted]@nctv.minjenv.nl
www.nctv.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

Sinds 2015 is jaarlijks ongeveer 7,5 miljoen per jaar hiervoor beschikbaar

1-Is de NCTV ervan op de hoogte dat gemeenten zogeheten krachtenveldanalyses laten uitvoeren door het adviesbureau NTA? Zo ja, sinds wanneer?

Ja. Sinds dat NTA krachtenveldanalyses uitvoert voor gemeenten, is de NCTV daarvan van op de hoogte.

2-Deze onderzoeken worden op twee manieren uitgevoerd: openlijk en heimelijk. In de laatste variant verricht NTA veldonderzoek bij organisaties zonder hen daarover te informeren. Is de NCTV hiervan op de hoogte en zo ja, sinds wanneer?

De NCTV is op de hoogte van de door NTA gebruikte onderzoeksmethoden, waaronder de *non-informed-consent*. Er is geen specifieke datum te koppelen aan het moment waarop de NCTV dit weet.

3-Zijn er in het verleden intern vragen gesteld cq. bezwaren geuit over deze heimelijke onderzoeksmethode? Zo ja, hoe heeft de NCTV hierop gereageerd?

In 2017 is binnen de NCTV een werkgroep van medewerkers geformeerd en om advies gevraagd over de werkwijzen van private partijen en experts. Naar aanleiding hiervan is een passage over verantwoordelijkheden toegevoegd aan de toekenningsbrieven naar gemeenten in het kader van de versterkingsgelden. Die passage die staat onder "voorwaarden" luidt: *Bij het inhuren van en samenwerken met externe partijen dienen deze partijen hun werkzaamheden conform geldende wet- en regelgeving uit te voeren.*

4-Zijn er in het verleden door externe partijen vragen gesteld cq. bezwaren geuit over deze heimelijke onderzoeksmethode? Zo ja, hoe heeft de NCTV hierop gereageerd?

Het is niet uit te sluiten dat externe partijen in het verleden bij medewerkers van de NCTV vragen of opmerkingen hebben geuit. Dit is echter niet traceerbaar in interne documenten.

5-Past de genoemde onderzoeksmethode volgens de NCTV binnen de bevoegdheden van een gemeente?

Het is niet aan de NCTV om uitspraken te doen over bevoegdheden van gemeenten.

6-Verschillende gemeenten hebben ons laten weten dat zij door de NCTV zijn doorverwezen naar NTA. Klopt het dat de NCTV dit adviesbureau aanbeveelt bij gemeenten? Zo ja, waarom?

Als coördinator kan de NCTV gemeenten adviseren over de beschikbaarheid van partijen om een onderzoek uit te voeren, maar het is aan de gemeente zelf om te bepalen wie hiervoor het meest geschikt is.

7-Veel krachtenveldanalyses zijn betaald uit de versterkingsgelden die door de NCTV worden verstrekt aan gemeenten. Hoeveel krachtenveldanalyses zijn sinds 2016 gefinancierd uit deze versterkingsgelden? Om hoeveel geld gaat het in totaal?

Sinds 2018 is er 327.000 euro door gemeenten aangevraagd en toegekend voor het versterken van inhoudelijke expertise. Dit is voor een groot deel ingezet voor het laten uitvoeren van krachtenveldanalyses. Dit betrof in totaal 12 aanvragen, maar dit hoeft niet te betekenen dat het ook om 12 krachtenveldanalyses gaat. Het is voor de NCTV niet na te gaan hoeveel krachtenveldanalyses er uit dit toegekende bedrag precies zijn uitgevoerd.

Vóór 2018 zijn bij de NCTV geen versterkingsgelden bekend die toegekend zijn aan gemeenten tbv krachtenveldanalyses.

8-Een aantal gemeenten hebben aangegeven dat zij hun krachtenveldanalyses hebben verstrekt aan de NCTV. Waarom? Wat doet de NCTV met de informatie uit deze rapporten? Hoeveel van deze rapporten heeft de NCTV in totaal ontvangen?

De NCTV ontvangt niet standaard de krachtenveldanalyses, die NTA in opdracht van gemeenten uitvoert. NCTV medewerkers hebben de afgelopen jaren wel eens een krachtenveldanalyse ter informatie ontvangen. Bijvoorbeeld als er behoefte was aan advies van de NCTV over de verdere aanpak op het gebied van polarisatie of radicalisering naar aanleiding van een dergelijke analyse.

Deze analyses worden binnen de NCTV niet standaard gearhiveerd. Door nazoeken weten we dat er minimaal tien krachtenveldanalyses zijn ontvangen.

Statements

Statement naar NOS 19-10-2021 17:30

We begrijpen dat het artikel in het NRC van 16 oktober jl. veel losmaakt in betrokken gemeenschappen. Voor zover het artikel ziet op het handelen van de NCTV is ons uitgangspunt altijd dat de NCTV handelt binnen de voor ons geldende wet- en regelgeving. Wanneer daar twijfels over bestaan zoeken we dat verder uit. Dat is het proces waar we nu in zitten.

Vanuit de Tweede Kamer is er een debat aangevraagd met de minister van Justitie en Veiligheid. Dat debat moet eerst gevoerd worden voor we op verdere vragen in kunnen gaan.

De NCTV vervult als nationaal coördinator een verbindende rol op het gebied van terrorismebestrijding: nationaal, internationaal en lokaal. Met alle partners zijn de inspanningen erop gericht radicalisering, extremisme en terrorisme te bestrijden. We doen dit om Nederland veiliger te maken. De NCTV adviseert gemeenten op basis van kennis en ervaring op het gebied van beleid en aanpak.

De NCTV ondersteunt gericht gemeenten, waarbij de inzet zich focust daar waar de dreiging hoog en de weerbaarheid laag is. Hierdoor moeten lokale overheden voldoende in staat zijn om de dreiging van terrorisme, extremisme en radicalisering te signaleren en tegen te gaan. Dat gebeurt door gemeenten te helpen bij hun beleidsmatige en persoonsgerichte aanpak. En door het betrekken van lokale inzichten bij het landelijke beleid. Sinds 2015 is jaarlijks ongeveer 7,5 miljoen per jaar hiervoor beschikbaar.

Statement zaterdag 16-10-2021

In relatie tot de persvragen heeft de NCTV laten weten dat zij geen uitspraken doet over bevoegdheden gemeenten. Bijgevoegde beantwoording van de vragen van het NRC hebben we meegestuurd.

Achtergrond

Waarom was een lokale aanpak nodig?

- Met de opkomst van ISIS en met name de uitreis van personen vanuit Nederland naar Syrië en Irak vanaf 2012, nam de dreiging toe. Het dreigingsniveau ging in 2013 omhoog en de brede consensus bij politiek, Rijk en gemeenten was dat uitreis moest worden voorkomen en potentiële extremisten/terroristen onderkend. Dit werd met de aanslagen in Europa zoals Parijs in 2015 en Brussel in 2016 nog eens extra onderstreept.
- Daarom is in 2014 in het Actieprogramma Integrale aanpak jihadisme en in de CT-Strategie 2015-2020 ook vastgesteld dat er moest worden gewerkt naar een beter basisniveau van kennis, instrumenten en paraatheid. In 2015 heeft het kabinet daar ook extra geld voor uitgetrokken, waaronder versterkingsgelden voor gemeenten voor het tegengaan van radicalisering.
- Om te kunnen interveniëren in radicaliseringsprocessen moet dit proces tijdig herkend worden. Er is echter geen directe link te leggen met socio-economische, pedagogische of onderwijskundige achterstelling. De reden waarom iemand overtuigd raakt en zich inlaat met bijvoorbeeld de jihadistische beweging en of ideologie hangt sterk af van de persoonlijke context.
- Het in kaart hebben van de bredere context van jihadistische netwerken is daarom relevant ten eerste om beter te kunnen onderscheiden wie radicaliseren en wie vatbaar zijn. Maar ten tweede ook om de omgeving te kunnen betrekken bij de verdere aanpak van radicalisering.
- Voor veel gemeenten die te maken kregen met uitreizigers was deze specifieke problematiek nieuw. Omdat het aan kennis en handelingsperspectief ontbrak heeft de NCTV daarom verschillende niveaus van trainingen en voorlichting laten ontwikkelen om het bewustzijn van deze problematiek en de mogelijkheden om (mogelijke) signalen van radicalisering onder professionals op lokaal niveau te vergroten. Een aantal gemeenten heeft ook eigen trainingen ontwikkeld.

Waarom is de lokale aanpak nog steeds nodig?

- Sinds 2015 heeft de NCTV samen met gemeenten een stevige en brede aanpak van extremisme en terrorisme in ons land opgebouwd. De lokale aanpak vormt in dit verband een onmisbare en door alle ketenpartners zeer gewaardeerde schakel.
- De lokale aanpak kenmerkt zich sindsdien door intensieve samenwerking tussen de lokale driehoek en andere lokale partijen. Het doel is om maatregelen in te zetten zodat dreiging die van personen uitgaat die in verband worden gebracht met extremisme en terrorisme en hun omgeving te mitigeren.
- De belangrijkste terroristische dreiging kwam de afgelopen jaren nog altijd voort uit het jihadistisch gedachtegoed. Binnen de Nederlandse jihadistische beweging worden aanslagen op Nederland nog steeds gezien als legitiem middel. Bovendien kan de dreiging toenemen door het vrijkomen van personen van een Terroristenafdeling (TA), terugkeerders of externe ontwikkelingen in binnen- en buitenland. Daarnaast heeft Nederland te maken met de opkomst van rechts extremisme en andere vormen van extremisme.
- Het is dan ook cruciaal om de lokale aanpak de komende jaren voort te zetten, de basis op orde te houden en het borgen van een consistente aanpak, want waakzaamheid blijft geboden en onze onverminderde inzet blijft van essentieel belang.

Wat is de rol van de NCTV hierbij?

- De NCTV vervult als nationaal coördinator een verbindende rol op het gebied van terrorismebestrijding: nationaal, internationaal en lokaal. De NCTV adviseert gemeenten op basis van kennis en ervaring op het gebied van beleid en aanpak.
- De NCTV ondersteunt gericht gemeenten, waarbij de inzet zich focust daar waar de dreiging hoog en de weerbaarheid laag is. Hierdoor moeten lokale overheden voldoende in staat zijn om de dreiging van terrorisme, extremisme en radicalisering te signaleren en tegen te gaan. Dat gebeurt door gemeenten te helpen bij hun beleidsmatige en persoonsgerichte aanpak. En door het betrekken van lokale inzichten bij het landelijke beleid. Sinds 2015 is jaarlijks ongeveer 7,5 miljoen per jaar hiervoor beschikbaar.
- De basis hiervoor ligt in de zogeheten 'brede benadering' in de Nederlandse aanpak van terrorisme en extremisme. Het streven is daarbij gericht op het vroegtijdig onderkennen van radicaliseringsprocessen bij groepen en individuen, zodat met behulp van gerichte interventiestrategieën voorkomen kan worden dat zij terroristisch geweld gaan plegen.
- Ten aanzien van het lokale bestuur is de rol en aanpak van de NCTV in het bijzonder gericht op het versterken van kennis en kunde, samenwerkingsverbanden, en interventiemogelijkheden van bevoegde instellingen, organisaties en mensen op het gebied van gewelddadig extremisme.
- Het gaat om instellingen en organisaties binnen het veiligheidsdomein als het zorg- en sociaal domein. Voorbeelden hiervan zijn gemeenten, scholen, hulpverleningsorganisaties, lokale politie, penitentiaire inrichtingen, reclassering, zorg- en veiligheidshuizen, etc.
- De NCTV kent in samenwerking met SZW jaarlijks versterkingsgelden voor preventie en tegengaan van radicalisering toe aan gemeenten daar waar de problematiek het meest prangend is.

Achtergrond versterkingsgelden

- In 2015 heeft het Rijk zogenaamde 'versterkingsgelden' beschikbaar gesteld, waaronder ca 7,5 miljoen euro per jaar voor gemeenten voor het tegengaan van radicalisering.
- Met deze steun hebben gemeenten gewerkt aan de opbouw van hun lokale aanpak: analyse van de lokale problematiek, deskundigheidsbevordering, opbouw van professionele en maatschappelijke netwerken, begeleiding van kwetsbare jongeren en steun voor gezinnen en omgeving van radicaliserende jongeren.
- Jaarlijks kunnen gemeenten aanvragen voor deze gelden indienen. De afgelopen jaren zijn 19 centrale gemeenten hiervoor uitgenodigd. Deze gemeenten kunnen geld aanvragen voor activiteiten die binnen de volgende categorieën vallen:

- a. De analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en (gewelddadig) extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en (gewelddadig) extremisme;
  - b. De persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;
  - c. Het opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij het signaleren van mogelijke radicalisering;
  - d. Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die direct betrokken zijn bij de lokale integrale aanpak;
  - e. Preventie-activiteiten voor radicaliserende personen en de directe omgeving;
  - f. Preventie-activiteiten die de weerbaarheid versterken van specifieke groepen en individuen die mogelijk vatbaar zijn voor radicalisering;
  - g. Het evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme.
- De toekenning daarvan vindt na inhoudelijke beoordeling door NCTV en –voor het preventieve deel- SZW plaats. Tijdens dit proces wordt bij elk onderdeel van elke aanvraag beoordeeld in hoeverre de aanvraag past binnen de vooraf gestelde inhoudelijke kaders.
  - Bij toekenning wordt onder voorwaarden gesteld dat bij *het inhuren van en samenwerken met externe partijen dienen deze partijen hun werkzaamheden conform geldende wet- en regelgeving uit te voeren*. Daarnaast wordt bij toekenning vermeld dat analyses zich moeten richten op extremisme.
  - Gemeenten hebben met deze toegekende gelden onder meer NTA ingehuurd voor bijvoorbeeld trainingen, analyses, of advies.
  - Tussen 2016 en 2018 betrof het een decentralisatie uitkering aan gemeenten van versterkingsgelden en sindsdien betreft het een specifieke uitkering aan gemeenten in de vorm van een ministeriële regeling.

Is er alleen naar islamitische groepen gekeken?

- Aanvankelijk waren versterkingsgelden bedoeld voor tegengaan radicalisering richting jihadisme: *"Met een gemeentelijke aanpak worden die gemeenten waar de problematiek het meest nijpend is in staat gesteld te investeren in het tegengaan van radicalisering om zodoende een sluitende en integrale aanpak van jihadisme mogelijk te maken. Actieve ondersteuning vanuit programma financiering van de nu 10 prioritaire gemeenten staat daarbij voorop"* uit de kamerbrief in 2015".
- De dreiging kwam de afgelopen jaren overwegend vanuit jihadistische hoek. Veel van de omgevingsanalyses of krachtenveldanalyses bevatten daarom informatie over salafistische of jihadistische netwerken.
- Echter niet uitsluitend. Ten minste één toegekende aanvraag voor een krachtenveldanalyse vermeldt in de aanvraag dat de analyse gericht is "op het gebied van salafisme, extreemrechts en extreemlinks (waaronder dierenrechtenextremisme).

Wat is NTA?

- NTA is een onderzoeks- en adviesbureau in het sociale veiligheidsdomein en werd in 2010 opgericht. Het advies en onderzoek richt zich op de veiligheidsthema's gewelddadig extremisme en radicalisering. En op sociale vraagstukken die samenhangen met polarisatie.
- De missie van NTA is om de publieke sector vanuit deskundigheid te adviseren over de omgang met polarisatie en sociale spanningen. NTA wordt niet gesubsidieerd en werkt voor de rechtspraak, meerdere ministeries, gemeenten en universiteiten.
- NTA was één van de partijen waarvan medewerkers van de NCTV vaststelden dat zij de inhoudelijke kennis van lokale partners konden verbeteren. Sinds 2014 heeft NCTV een heel goede zakelijke verstandhouding met NTA. Zo is NTA bij de opzet van de lokale aanpak door de NCTV en gemeenten ingehuurd voor advies, training en expertise. De NCTV heeft gemeenten toen geïnformeerd over de diensten van de NTA en daarbij ook gewezen op de goede kwaliteit van hun analyses.

Documentatie

- *Nationale Contraterrorisme strategie 2016-2020*

Deze nationale [CT strategie 2016-2020](#) verbindt alle overheidspartners in de gezamenlijke aanpak van extremisme en terrorisme in Nederland.

- *Kamerbrief Integrale aanpak terrorisme (24 november 2017)*

In deze notitie [Integrale aanpak terrorisme](#) wordt de TK geïnformeerd over de wijze waarop het kabinet de komende jaren invulling zal geven aan de bestrijding van terrorisme en extremisme.

- *Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme*

Het [Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme](#) is gestart in augustus 2014 en afgerond in juni 2017. Het bestaat uit maatregelen die enerzijds gericht zijn op de bestrijding en verzwakking van de jihadistische beweging in Nederland en anderzijds op het voorkomen van radicalisering. Deze repressieve en preventieve maatregelen worden in samenhang toegepast.

- *Kamerbrief nav de Parlementaire Onderzoekscommissie Ongewenste buitenlandse beïnvloeding uit onvrije landen*

[Kamerstuk 35228, nr. 33 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#)

- *Rapportage integrale aanpak terrorisme*

[Rapportage Integrale aanpak terrorisme | Rapport | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](#)

Dreigingsanalyses

DTN 32 (2013) naar aanleiding waarvan het dreigingsbeeld verhoogd werd

[Kamerstuk 29754, nr. 216 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#)

DTN 38 (maart 2015)

[Samenvatting Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 38 | Publicatie | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](#)

DTN 42 (november 2016)

[Samenvatting Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 42 | Publicatie | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](#)

Overzicht alle Dreigingsanalyses

[Onderwerpen | Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid \(nctv.nl\)](#)